

EXAMENSARBETE

Våren 2015

Sektionen för Lärande och Miljö
Förskollärautbildning, utbildningsvetenskap

Om man skriver så, vilken bild skapas då?

- diskursanalys av föräldrabrev i förskolan

Författare

Elisabet Winsnes

Handledare

Emelie Nilsson

Examinator

Lena Bäckström

Sammanfattning

Studiens syfte var att via en diskursanalys av föräldrabrev söka kunskap kring vilken bild av förskolans verksamhet som framträder ur föräldrabrev. Frågeställningar som ställdes till det empiriska materialet var: Vilken typ av information kommuniceras ut till föräldrarna i föräldrabreven? samt Vilken barnsyn framträder i föräldrabreven? Studiens samlade material bestod av 86 föräldrabrev. Med hjälp Foucaults maktbegrepp mejslades olika diskurser fram i analysen av materialet. Uppsatsen ramades in av postmoderna teorier. Tidigare forskning som på olika sätt ringade in studiens syfte visade på det komplexa med föräldrasamverkan.

Studiens resultat visar att den typ av information som kommuniceras ut till föräldrarna via föräldrabrev innehåller både praktisk information och en beskrivning utav verksamheten. Den bild av förskolans verksamhet som framträder ur föräldrabreven delas in i två diskurser. Dels den *styrning som förekommer via förskollärarnas organiserande* av verksamheten samt den *styrning som sker via förskollärarnas lyhörddhet*. Gällande den barnsyn som framträder i föräldrabreven identifierades även där olika diskurser: *synen på barnet som aktivt och följsamt*, *synen på barnet som kunskapsskapande* samt *synen på barnet som problematiskt*.

Nyckelord

Förskola, föräldrabrev, pedagogisk dokumentation, Foucault, diskurs, makt, barnsyn

INNEHÅLL

INNEHÅLL.....	2
Förord.....	4
1. INLEDNING.....	5
1.1 Bakgrund	6
1.2 Barnsyn.....	8
1.3 Studiens syfte och frågeställning.....	9
2. TEORI	10
2.1 Diskurs	10
2.2 Postmoderna teorier	11
2.3 Michel Foucault syn på maktstrukturer	11
3. TIDIGARE FORSKNING.....	14
3.1 Föräldrasamverkan.....	14
3.2 Handlingsutrymme och Maktstyrning.....	15
3.3 Pedagogisk dokumentation.....	16
4. METOD.....	18
4.1 Val av metod.....	18
4.2 Val av analysinstrument	18
4.3 Urval	19
4.4 Genomförande och bearbetning av materialet	19
4.5 Etiska överväganden.....	20
4.6 Studiens tillförlitlighet	21
5. RESULTAT OCH ANALYS.....	23
5.1 Föräldrabrevens form och innehåll	23
5.1.1 Praktisk information	24
5.1.2 Styrning via organisering	25
5.1.3 Styrning via lyhördhet	28
5.1.4 Diskurserna råder samtidigt	29

5.2 Barnsyn	30
5.2.1 Barnet som aktivt och följsamt	30
5.2.2 Barnet som kunskapsskapande	31
5.2.3 Barnet som problematiskt.....	33
6. DISKUSSION	34
6.1 Resultatdiskussion	34
6.1.1 Makt att redogöra för ”den sanna bilden”	34
6.1.2. Barnet i styrning via organisation.....	36
6.1.3 Barnet i styrning via lyhördhet	37
6.1.4 Läroplansmålen och tidigare diskurser	39
6.1.5 Brukarintressen	39
6.2 Slutsats	40
6.3 Fortsatt forskning	41
6.4 Metoddiskussion	41
Referenser	43
Bilagor:.....	46
Bilaga 1	46

Förord

Om jag hade träffat den grekiska filosofen Aristoteles så hade han kanske frågat mig, om jag hade förundrats över någonting idag? Det jag då hade svarat honom hade varit min fascination över att jag lyckats samla ihop mina spretiga tankar som under hela forskningsprocessen bråkat om utrymmet i mitt skrivarhuvud och dessutom lyckats strukturera upp alla orden. Idag kan jag därför hålla med Aristoteles då han menar: Står man vid målet, ångrar man inte resans möda och besvär. (Aristoteles 384 f.Kr. – 322 f.Kr.)

Ett stort tack vill jag ge till min handledare Emelie Nilsson som under resans gång gett mig många goda råd och utmanande idéer, som att genomföra en diskursanalys!

1. INLEDNING

Ett ämne som ofta debatteras i media är för och nackdelar med det fria skolvalet. I en allt mer marknadsanpassad tid blir således även förskolan och skolan påverkad av den konkurrens som uppstår skolor emellan, varken man vill eller ej. I det perspektivet handlar det om att leva upp till brukarens förväntan för att säkra sitt elevunderlag. ”För att få dessa barn måste vi bli valda av föräldrarna – våra kunder” (Vallberg Roth 2002, s.125). Valfriheten och den rådande iveren att kvalitetssäkra och utvärdera all typ av verksamhet i samhället påverkar även utbildningsväsendet. Vanligt förekommande i förskolan och skolan är brukarenkäter som bland annat mäter vårdnadshavarens nöjdhet med verksamheten och om vårdnadshavaren anser att de får tillräckligt med information gällande verksamhetens mål och innehåll (Åsén & Vallberg Roth 2012).

Föräldrarna skall ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan. Att förskolan är tydlig i fråga om mål och innehåll är därför en förutsättning för barnens och föräldrarnas möjligheter till inflytande. (Skolverket 2010, s.13)

Beträffande vårdnadshavare och deras möjligheter att få ta del av information gällande förskolans verksamhet finns olika forum där förskolans mål och innehåll presenteras som inskolningssamtal, föräldramöten, utvecklingssamtal, veckobrev, hallkontakten vid lämning och hämtning, lokala verksamhetsplaner med flera. Det är föräldern som väljer förskola för sitt barn och har i och med det rätt att påverka och ha synpunkter över verksamhetens utförande. I det perspektivet är det av intresse att studera hur de verksamma förskollärarna beskriver verksamheten för föräldrarna. Då verksamheten i förskolan både påverkas och till viss mån styrs av marknadens intresse, politiska intressen dit förskolans styrdokument räknas samt diskurser gällande barns utveckling och lärande, väcks en nyfikenhet kring hur de olika faktorerna visar sig i kommunikationen med föräldrarna. Jag har valt att i min studie undersöka innehållet i föräldrabrev som skickas ut i form av veckobrev, månadsbrev eller i digital bloggform. Studien avgränsas till förskolan och kommer därför inte beröra övrig skolverksamhet. Genom att dekonstruera texten i föräldrabreven kan studien bidra med kunskap om vilka diskurser som synliggörs via förskollärarnas ord i breven.

Av egen erfarenhet som barnskötare, vet jag att det kan vara svårt att formulera sig i föräldrabrev för att återge en rättvis bild av barnens lärande och det pedagogiska arbetet. Då jag själv i den förskola jag är verksam som barnskötare bloggar om vår verksamhet, har jag reflekterat över och frågat mig vilken bild av verksamheten föräldrarna får via mina ordval.

Eftersom studien ingår i mitt examensarbete i utbildningsvetenskap vill jag placera in mitt problemområde i förskollärautbildningens utbildningsplan. Med hänvisning till att studien handlar om kommunikationen mellan förskola och hem återopas den text i utbildningsplanen som handlar om uppvisande av studentens förmåga att observera, dokumentera och analysera barns allsidiga lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och informera och samarbeta med vårdnadshavaren.

1.1 Bakgrund

Ett allmänt begrepp är ”barn av sin tid”. En för uppsatsen passande beskrivning skulle kunna vara att varje tid har sin syn på vad ett barn är och handlar utefter det, som om det vore ”sanningar”. Börjesson (2003, s. 36) menar att enligt den franske idéhistoriken Michel Foucault är makt och vetande ”helt sammanflätade”. Den oskiljaktiga bindningen mellan makt och vetande gör att man handlar utefter det sätt som anses vara möjligt inom diskursens ramar. Det innebär att i enlighet med för sin tid aktuell vetenskaplig belagd kunskap om hur ett barn på bästa sätt lär och utvecklas utformas förskolans verksamhet och dess ämnesinnehåll. Dagens styrdokument för förskolan är skrivna utifrån aktuell diskurs. Då förskolan tillhörde socialdepartementet gav Socialstyrelsen (1987:3) ut Pedagogiska program för förskolan. De innehöll till skillnad mot dagens läroplan beskrivningar över hur man skulle arbeta med ett specifikt innehåll. Centrala begrepp i de Pedagogiska programmen var temaarbeten kring natur, kultur och samhälle med ett övergripande syfte att få arbetet mer barncentrerat och uppbyggt kring barnens intresse (Pramling Samulesson & Mårdsjö 1997). Barnstugeutredningen och dialogpedagogiken som fanns på 1970-talet poängterade begrepp som jaguppfattning, kommunikationsförmåga och begreppsbildning, vilket präglade innehållet och valet av aktiviteter. Förskolan fick sin läroplan 1998 (Lpfö 98). Den reviderades 2010 och kom i och med det att utökas från 16 till 27 mål att sträva mot. Direktiven från utbildningsnämnden var att främst lyfta fram språk, matematik, natur och teknik dock utan att göra avkall på vikten av demokrati och jämställdhet. Alla målen anses vara lika viktiga och helhetsynen värnas om. Det är det holistiska tänkandet som är förskolans signum och som skiljer sig mot skolans ämnesuppdelning. Förskolans läroplan poängterar att ”omsorg, fostran och lärande skall bilda en helhet” (Skolverket 2010, s.5). Skolinspektionens rapport 2011:10 visade dock på att omsorg, fostran och lärande inte alltid bildade den balanserade helhet som styrdokumentet beskriver. Rapporten visade att i en fjärdedel av de granskade förskolorna fokuserades lärandet mindre än framförallt omsorgen. Resultatet visade även att mycket av lärandet skedde ogenomtänkt och oreflekterat samt att

förskollärarna endast beskrev vad som gjordes i verksamheten och inte i vilket syfte i relation till läroplansmålen. Skolinspektionens granskning visade även att alla mål att sträva mot i förskolan ej heller förekom. Målen inom språk, kommunikation och matematik nämndes ofta liksom identitetsskapande och förmågan att uttrycka och tyda känslor. Mål som respekt för andra kulturer, modersmålsstöd samt förmågan att förstå enkla naturvetenskapliga fenomen var inte lika frekvent förekommande (Skolinspektionen 2011:10).

Läroplanen för förskolan visar enbart på vad som ingår i uppdraget och vad som skall genomföras men inte hur det skall verkställas. Det är upp till varje förskola och ytterst den pedagogiska personalen att finna former för. Det innebär att i och med läroplanens införande har det skett en markant decentralisering från den statliga regleringen som rådde då förskolan tillhörde socialdepartementet mot idag då ansvaret ligger hos kommunerna. Förskolan skall enligt läroplanen lägga grunden till ett livslångt lärande i en verksamhet som är rolig, trygg och lärorik för alla barn. I samarbete med hemmen ska förskolan skapa bästa möjliga förutsättning för varje barn att utvecklas rikt och mångsidigt (Skolverket 2010).

Förskolans läroplan bygger på den sociokulturella teorin. Eftersom denna studies syfte är att undersöka innehållet i föräldrabrev från förskolan, förväntas läroplansmålen i viss mån att finnas med. Av den anledningen följer en kortfattad beskrivning av den sociokulturella teorin. Den tar sin utgångspunkt i Vygotskijs kulturhistoriska teori (Vygotskij 1995). Centralt i det sociokulturella perspektivet är att barn lär genom kommunikation och samspel med andra människor och med sin omgivning. Språket är då den främsta medieringen det vill säga en länk mellan kommunikationen på det sociala planet (interpsykologiska) och det inre tänkandet (intrapsykologiska). Genom interaktionen med andra erfar vi vår omvärld och tar in kunskap utifrån sociala och kulturella förutsättningar. Lärares roll blir att erbjuda barnen så många erfarenheter som möjligt, därför att erfarenhet och fantasi hör ihop. Desto mer erfarenhet desto rikare fantasi. Via fantasin skapas och utvecklas nya idéer (Vygotskij 1995). Ett betydelsefullt begrepp för Vygotskij är ”den proximala utvecklingszonen”. Med det menas att förskollärarna bör utmana barnen i deras lärande. Inte för svåra utmaningar utan strax över barnets utgångsläge. Samlärandet betonas med den innebörden att ett barn får god hjälp och vägledning i sitt kunskapande av ett annat ”mer vetande” barn. I det sammanhanget berörs även begreppet ”scaffolding”. Där ligger innebörden i att till dess barnet tagit in kunskapen och gjort den till sin egen via en internaliseringsprocess, så tar

barnet hjälp av den ”byggnadsställning” som till exempel kan utgöras av ett annat barns kunskaper.

De diskurser och teorier om barns utveckling och lärande som kan antas prägla uppsatsens empiriska material är utvecklingspsykologin samt de postmoderna teorierna om barns utveckling och lärande.

För att underlätta läsningen kommer begreppet föräldrabrev genomgående användas i texten, vilket inbegriper veckobrev, månadsbrev samt digitala bloggar. Likaså används formuleringen föräldrar, vilket innefattar vårdnadshavare. Begreppet förskollärare kommer att användas och inbegriper även barnskötare samt eventuell övrig personal som kan ha ingått i materialet. Motiveringen bakom användandet av förskollärare som begrepp är att ansvaret ligger på dem att göra föräldrarna delaktiga i verksamheten (Skolverket 2010, s. 13) samt att även höja förskollärares yrkesstatus och yrkesspråk genom att använda begreppet - förskollärare.

1.2 Barnsyn

Den barnsyn som kan framträda ur föräldrabreven kan troligtvis antingen kopplas till utvecklingspsykologin eller utvecklingspedagogiken och de postmoderna teoriernas barnsyn. I det utvecklingspsykologiska perspektivet utgår man från ett universellt barn, där allt som inte klassas som normalt behöver stärkas. Utvecklingen sker via mognadsstadier. Barnet blir bedömt utifrån styrkor och brister oftast med observation som metod. Johannesen och Sandvik (2009), använder sig av begreppet ”bristdiskurs”. Områden som observeras är hur barnet fungerar socialt, kognitivt, motoriskt och emotionellt. Här tror man sig veta hur barnet ”är” och tar ingen hänsyn till de möjlighetsvillkor som sätter ramen för vad barnet kan säga och göra. Lärarens roll är att förmedla och överföra kunskap till barnet, vilket innebär att barnet reproducerar kunskap. Det betyder att man tror sig veta vilken kunskap barnet behöver för framtiden. Det är den färdiga produkten av lärandet som är av intresse att dokumentera snarare än processen (Åberg & Lenz Taguchi 2005).

I den postmoderna diskursen som i vår tid kan kallas för ”den dominerande diskursen” (Åberg & Lenz Taguchi 2005) råder en annan syn på barnet än den som beskrivits ovan gällande utvecklingspsykologin. I den postmoderna diskursen beskrivs barnet som rikt och ”kompetent” med det menas, att som social aktör har barnet både vilja och kompetens att utveckla sitt eget lärande. Dahlberg, Moss och Pence (2001), kallar diskursen för ”meningsskapande diskurs” och betonar då barnets konstruerande av kunskap för att skapa

mening om sin omvärld. Johannesen och Sandvik (2009) benämner diskursen för ”kompetensdiskurs” och menar att det är barnet självt som är expert på sina egna upplevelser, vilket betyder att förskolläraren enbart kan göra tolkningar av barnets lärande och erfارande. Det går inte att säga vad och hur ett barn är, utan barnet konstrueras och blir till i det sociala sammanhanget (Nordin Hultman 2004). Det innebär att barnet positioneras av sammanhanget och samtidigt positionerar sig själv och andra. Barnet blir då inte betraktat som antingen eller utan ett både och perspektiv, där barnet ”blir till” på flera olika sätt. Kunskap finns inte inom barnet och blir inte heller till enbart i barnets huvud, utan via interaktionen och relationen med andra och materialet. Lenz Taguchi (2012), poängterar samspelet med materialet då hon talar om de ”aktiva agenterna”. Med det menar hon att det är inte bara barnet som gör något med materialet utan även det omvända, materialet gör något med barnet beroende på materialets handlingsutrymme eller möjligheter till utforskande. Lärarens roll är att vara en ”medupptäckare” som möjliggör för lärande och utveckling genom att utmana barnets kunskapande via frågor, utforskande och kontrasterande material. Utvecklingspedagogiken beskriver barnet på liknande sätt som de postmoderna teorierna. Eidevald (2013), gör dock en grov åtskillnad mellan utvecklingspedagogiken och de postmoderna teorierna. Han menar att i utvecklingspedagogiken styrs lärandet till viss del av att förskolläraren på förhand bestämt lärandets objekt och akt, det vill säga vad barnen skall lära och på vilket sätt. I det postmoderna tänkandet finns det ingen absolut sanning och av den anledningen är det omöjligt att bestämma på förhand vad och hur ett barn skall lära.

De beskrivna diskurserna ovan styr på så sätt vilka ord och begrepp som används ute i verksamheterna och visar sig därför även i föräldrabreven, vilka utgör huvudfokus för uppsatsens studie.

1.3 Studiens syfte och frågeställning

Studiens syfte är att undersöka vilken bild av förskolans verksamhet som framträder i föräldrabreven.

Utifrån studiens syfte ställs följande frågor:

- 1.) Vilken typ av information kommuniceras ut till föräldrarna i föräldrabreven?
- 2.) Vilken barnsyn framträder i föräldrabreven?

2. TEORI

Studien tar avstamp i det postmoderna perspektivet, där Foucaults syn på makt är inkluderat. Utgångspunkten och ontologin är att det inte finns någon universell sanning om verkligheten utan bilden av verkligheten är socialt konstruerad av oss alla via språket. Bilden av verkligheten tillika diskursen upprätthålls även via språket och har en kollektiv prägel (Repstad 2007).

För att ge läsaren en möjlighet att förstå med vilka teoretiska glasögon jag läser aktuell forskning samt tolkar och analyserar det empiriska materialet, redogörs först för den teoretiska utgångspunkten. Därefter presenteras tidigare forskning som anses vara relevant för studiens syfte och frågeställning.

Språket har en central roll genom hela studien liksom synen på att ”språket formas i en social kontext” (Bergström & Boréus (red.) 2012, s. 378). Språket är ett socialt system. Ingen talare eller skribent kan i isolering använda språket för att ge sin bild av något eller påverka andra utan språket påverkas av det sociala sammanhanget. Författarna till föräldrabreven använder språket för att uttrycka sina tankar och delge en bild av den pedagogiska verksamheten utifrån sitt perspektiv och enligt det språkbruk som anses gällande inom förskolans kontext. Författaren har formulerat brevets innehåll och form med avsikt att det var ämnat för barnens föräldrar. Mottagaren som i det här fallet är föräldern, gör sina tolkningar av texten och dess innebörd. I min roll som forskare tolkar jag innehållet och innebörden utifrån mina föreställningar och förförståelse. Det beskrivna resonemanget bygger på teorier från det postmoderna perspektivet, att vi tänker med hjälp av språket och på så vis konstruerar vår bild av verkligheten.

2.1 Diskurs

Enligt Nationalencyklopedin (NE) kommer ordet diskurs ifrån franskans discours och betyder samtal. Vidare beskriver NE att i filosofiska sammanhang kan ordet beteckna helhet av sammanhängande uttryck eller utsagor. Med det menas att diskursen sätter ramar för vad och hur man kan uttala sig och även vem som lyssnas till.

Diskursen är helheten av de avgränsade och avgränsande betecknanden som passerar genom de sociala relationerna (Foucault 2008, s.181).

Foucaults definition kan fritt tolkas genom att påstå att summan av det praktiska handlandet samt sättet att tala om ett objekt konstruerar diskursen. Alla diskurser har sitt bestämda sätt att förstå och tala om världen och påverkar vårt sätt att handla. Flera diskurser kan råda

samtidigt och även inkluderande. En diskurs kan visa sig i praktiken medan en annan i tänkandet. En diskurs faller inte helt bort och behöver ej heller helt förkastas, då det uppstår en annan utan lever kvar i bakgrunden eller parallellt. ”Diskurser har även ett dynamiskt inslag eftersom regelsystemen i dem förändras” (Bergström & Boréus (red.) 2012, s.358).

2.2 Postmoderna teorier

Studien utgår främst från det postmoderna perspektivet. Den teoretiska ansatsen tar sin grund i att all kunskap är socialt konstruerad och att det inte finns någon objektiv sanning att återspegla, utan hur vi uppfattar världen är beroende av det raster vi ser igenom.

Våra konstruktioner och därmed vår förståelse och den mening och innebörd vi lägger i saker och ting, uppstår i samspel med andra människor och med samhället som helhet. (Lenz Taguchi 1997, s.17)

Alltings föränderlighet och att vi alla är en del av den förändringen är också centrala begrepp inom det postmoderna perspektivet. Hänsyn måste alltid tas till tid och rum. Även ord påverkas av tid och rum, då ordens innebörd skapas i det sociala sammanhanget tillsammans med andra. Ord kan ha en betydelse i ett sammanhang och en annan i en annan situation. Pedagogisk dokumentation baserar sig på socialkonstruktionismen, vilken är en falang inom det postmoderna perspektivet. Beroende på hur föräldrabreven i studien används kan de räknas till den pedagogiska dokumentationen. Via studiens analys av föräldrabrev kan diskurser och maktutövning visa sig.

Genom dokumentation kan vi demaskera – identifiera och visualisera – de dominerande diskurser och regimer som utövar makt över och genom oss och genom vilka vi har konstruerat barnet och oss själva som pedagoger. (Dahlberg, Moss & Pence 2001, s.226).

Diskursen synliggörs i ontologin som i det här fallet det icke-dualistiska perspektivet likaså epistemologin där lärandet inte har någon förinställd linjär kurs – utan är ”rhizomatiskt” det vill säga att lärandet går i oförutsägbara banor. I ett sådant synsätt ses kunskap som något som skapas då olika erfarenheter möts och korsar varandra. Normbegreppet bli också ifrågasatt av den postmoderna teorin, eftersom det inte finns någon absolut sanning utan den konstrueras i det sociala sammanhanget går det inte heller att beteckna något som onormalt. Snarare handlar det om diskurs tillhörighet.

2.3 Michel Foucault syn på maktstrukturer

Den franske filosofen och idéhistorikern Michel Foucault (1926-1984) är den person som vanligast förknippas med diskursanalys (Bergström & Boréus (red.) 2012, s.358). Hans

teorier tillhör det socialkonstruktivistiska. Foucault intresserade sig för maktstrukturer, vilket han formulerade som begreppet ”sanningseffekter” (Börjesson 2003, s.34). Han var inte intresserad av den makt som kan erövrats, ägas eller fräntas utan hur makten konstrueras och upprätthålls. Enligt Foucault producerar varje individ makt via sitt tänkande, språk och handlingar, medvetet eller omedvetet. Varje val betyder att någon eller något innesluts och samtidigt utesluts någon eller någonting. När vi tror oss veta hur ett barn generellt sätt skall utvecklas och skapa kunskap agerar vi utifrån att det är en sanning och väljer således bort allt som inte överensstämmer med den diskurs vi anammat. Foucault (2008) skriver:

Diskurser ska inte uppfattas som alla de saker som man säger och inte heller som sättet att säga dem. Diskursen finns lika mycket i det som man inte säger, eller i det som markeras av åtbörder, attityder, sätt att vara, beteendemönster och rumsliga dispositioner (s.181).

De diskurser som levs av individerna används som maktredskap där utsagorna betraktas som sanningar. ”Diskursen är vapen för makt, kontroll, underkuvande, kvalificering och diskvalificering” (Ibid. s.182). I likhet med Foucaults syn på makt är mitt sätt som forskare att tolka empirin en form av maktutövande. Förskolläraarnas val av ord och textinnehåll i föräldrabreven är också en form av maktutövning. ”Enligt konstruktivismen är den verklighet som handlar om människor och deras relationer omöjlig att läsa av med hjälp av ett neutralt observationsspråk” (Bergström & Boréus (red.) 2012, s.28).

De centrala maktbegrepp från Foucault som kommer att användas i studiens analys är: möjlighetsvillkor, styrning- makt, samt vetande. *Möjlighetsvillkor* – kan ge svar på vad som går att uttala sig om inom en viss diskurs och hur det påverkar utförandet av förskolans verksamhet. Bergström och Boréus (red.) (2012, s.383) förklarar begreppet med, ”vad som gör att ett visst fenomen kan leda till olika former av sociala praktiker”. *Styrning – makt*, begreppet kan synliggöra den makt som med positiva medel, leder, formar, skapar och tränar individen (Ibid.). Önskan om att individen själv skall utöva den makten och styrningen över sitt eget liv benämner Foucault som disciplinering.

Disciplineringen är i grund och botten den maktmekanism varmed vi kan kontrollera också de allra finaste elementen i samhällskroppen, den maktmekanism varmed vi kan nå själva samhällsatomerna, alltså individerna. (Foucault 2008, s. 213)

Vetande – i all Foucaultinspirerad diskursanalys är kunskap och makt alltid sammanflätade. Begreppet kan synliggöra vem man lyssnar till och vem som antas stå för den ”sanna kunskapen”.

Foucault (Ibid.) ger sin syn på innebörden av brevskrivande, vilket går att applicera på studiens analyserande av föräldrabrev. ”Att skriva är alltså att ”visa sig”, låta sig ses, få sitt eget ansikte att framträda hos den andre” (Ibid. s.229). Med det menar Foucault att målsättningen med brevskrivandet är att mottagaren skall få en liknande bild som skrivaren ämnar presentera. Det gäller att få den andres blick och ens egen på det egna jaget att sammanfalla. Brevskrivning skapar på så sätt enligt Foucault (Ibid., s.234) en ”öga mot öga situation”.

3. TIDIGARE FORSKNING

Forskning på innehåll rörande föräldrabrev kunde inte hittas. Försök gjordes att finna forskning kring brevkommunikation, som kunde anses vara relevant i förhållande till studien, men fann ej heller där något som upplevdes passande. Däremot berördes tidigare i uppsatsen Foucaults tankar om brevkommunikation och dess innebörd. Då föräldrabreven är en del av samverkan mellan hem och förskola, fanns en önskan att ta med forskning som beskriver det komplexa med föräldrasamverkan. Eftersom studien utgick från en diskursanalytisk metod och analys samt utifrån ett postmodernt perspektiv valdes forskning som belyser de konsekvenser olika val och handlingar genererar i förskolans verksamhet och för det enskilda barnet.

3.1 Föräldrasamverkan

De värden som finns i dagens läge rörande föräldradeltagande lyfts fram i forskningen (Tallberg Broman 2009), där särskilt demokratin som en aspekt problematiseras utifrån det faktum att i begreppet ligger en innebörd av effektivitet. Föräldrars delaktighet i barns skolgång framställs vara av rik betydelse för möjligheten att säkerställa och gynna barnens lärande. ”Demokrati, inflytande och delaktighet blir strategier för förbättrat lärande och måloppfyllelse” (Ibid., s.234). Tallberg Broman (2009) ger en kortfattad historisk beskrivning om förhållandet mellan hem och skola och utgår från 1930-talets syn på familjens otillräckliga och mindre kompetenta förmåga att fostra barn. Av den anledningen ansågs det finnas ett behov av att komplettera hemmet med institutionernas alternativa omsorg och uppfostran. Vidare ger författaren hänvisningar till olika styrdokument som varit tongivande i skolans historia, för att sedan landa i den nu rådande postmodernismen, med begrepp som ”det kompetenta barnet” och den normaliserade synen på engagerade föräldrar. Den synen och de förväntningar som ligger på föräldrarna problematiseras av forskningen (Bouakaz 2007), likaså föräldrars olika förutsättningar för delaktighet och inflytande. I sin studie visar Bouakaz (2007) på komplexiteten med föräldrasamverkan i en tid av ständig förändring. Uppfattningar om uppfostringsmetoder och synen på demokrati förändras med tiden och alla individer bär på olika erfarenheter. I resultatet poängteras även att föräldrasamverkan snarare handlar om informationsutbyte mellan föräldrar och personal än om föräldrainsflytande över den pedagogiska verksamheten. Avhandlingens övergripande syfte var att förvärva kunskap om vad som främjar respektive vad som hindrar föräldrasamverkan.

Det finns flera olika forum för samverkan mellan hem och förskola, vilket beskrivits i inledningen av uppsatsen. Utvecklingssamtal är ett sådant forum. Enligt förskolans läroplan (Skolverket 2010) skall verksamheten beskrivas vid samtalen och det specifika barnets erfarende, lärande och utveckling. Eidevald (2013) beskriver den forskning som finns gällande utvecklingssamtal inom förskolan och skolan, där det visar sig att barnet ofta bedöms efter sina styrkor och svagheter. Studier av utvecklingsplaner i förskolan har gjorts där resultatet visar att det utvecklingspsykologiska perspektivet ofta framträder i de individuella utvecklingsplanerna (Vallberg Roth & Månsson 2008).

3.2 Handlingsutrymme och Maktstyrning

Maktutövande i förskolan sker medvetet och omedvetet i konstruerandet av verksamheten där barnsyn och förskollärarnas förhållningssätt samt kunskapssyn påverkar men även i valet av material, tillgänglighet, hur verksamheten organiseras och struktureras. Forskning visar att de rutiner, regler och gränser som förekommer i förskolan i stor utsträckning är outtalade (Markström 2007). Den ”dolda agendan” (Ibid.) är på så sätt med och utformar verksamhetens handlingsmönster med dess möjligheter och begränsningar. Insulander och Svärden Åberg (2014) berör det samma då de betonar vikten av att i det systematiska kvalitetsarbetet medvetet reflektera kring helheten och det handlingsutrymme som ges åt barnen. Författarna hänvisar till skolverkets beskrivning av olika nivåer som skapar förutsättningar för barns utveckling och lärande. Hänsyn bör tas till verksamhetsnivå som de yttre strukturella förutsättningarna, liksom de inre processuella som innehåll och mål att sträva mot samt den övergripande barngruppsnivån där relationer och samspel spelar en central roll för lärandeprocesserna.

Studier har gjorts med fokus på att identifiera den makt förskollärarna utövar genom sitt sätt att styra verksamheten. Tullgren (2004) har analyserat hur leken blir föremål för styrning av vuxna och Dolk (2013) har uppmärksammat barnens reaktioner på förskollärarnas makt att styra verksamheten då hon analyserat de konflikter som uppstod mellan barn och vuxna i värdegrundsfrågor. Samspelet mellan pedagoger och barn observerades i det dagliga arbetet samt intervjuer genomfördes av barn och pedagoger. Dolk visar i sitt resultat att då barnen gör motstånd mot den av vuxna planerade och styrda verksamheten, betraktas barn som bångstyriga. Dolk lyfter fram de möjligheter som ges till att förändra invanda arbetsätt och utmana normer genom att lyssna in och ta barnens reaktioner på allvar. Den makt pedagogerna utövar i verksamheten har även studerats av Tullgren (2004) och då främst med fokus på leken. Tre teman analyserades där leken blev föremål för styrning av vuxna. Det

första temaområdet var: att barnen leker, det andra: vad barnen leker och det sista: hur de leker. Barnen förpliktigades att leka för att infria synen på den meningsfulla och utvecklande leken. Tullgren skriver att ”barnen konstitueras som lärande subjekt där leken är en väg till lärandet” (s.112). Det innebar att den lek som inte ansågs vara av godo styrdes bort, då man befärade att den gav kunskaper som inte var önskvärda. Den typ av lek som av pedagogerna klassades som ”nyttiglek” som familjeleken och matlagningslek uppmuntrades och fick stort utrymme. Den lek som däremot innehöll höga ljud och eller för mycket rörelser styrdes bort till förmån för någon trevligare och nyttigare. Viss typ av lek som den som uppfattades som våldsam eller olämplig reglerades helt bort. Resultatet visade även att styrningen gjordes efter vad som pedagogerna ansåg vara nyttig kunskap för framtiden liksom efter de värderingar som uppfattades som normala och därmed riktiga i samhället.

3.3 Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är ett centralt begrepp i dagens förskola. Skolverkets (2013) skrift ”Allmänna råd i förskolan”, uppmuntrar även till användning av pedagogisk dokumentation som ett hjälpmedel för att uppfylla läroplanens mål att planera – genomföra – dokumentera och utvärdera verksamheten. Emilsson och Pramling Samuelsson (2012) har granskat den dokumentationsdiskurs som råder. Deras resultat visar att det är barns prestationer och göranden som dokumenteras. Det material som väljs ut av förskollärarna är sådant som överensstämmer med det egna perspektivet och intentionen med aktiviteten. Det innebär att pedagogen ser det hon ”vill se” och tolkar materialet efter det. I den iveren lotsas barnen fram till svar som kan anses vara tillfredsställande för pedagogen. Barnen svarar upp mot förväntningarna genom att vara följsamma och svara med upprepningar eller pekar på det som pedagogen fokuserat på. Den vuxnes agerande är på så sätt strategiskt målorienterad, där målet är att barnen skall agera och prestera utifrån pedagogens perspektiv. De barn som svarar upp mot förväntningarna blir då oftast dokumenterade, vilket då kan innebära en bekräftelse eller belöning. Det perspektivet problematiseras av författarna då de menar att ”vad barn är och kan respektive inte är och kan placeras som egenskaper inne i barnet” (Ibid., s.14).

Pedagogisk dokumentation kan innebära att epistemologiska och ontologiska frågor väcks och diskuteras, vilket leder till att förskollärarna förändrar sitt arbetssätt. Det har visat sig i Alnerviks (2013) studier då hon intervjuat pedagoger som entusiastiskt beskriver hur de via den pedagogiska dokumentationen förändrat sin syn på barnet, liksom sättet att kommunicera. De intervjuade förskollärarna belyste även vikten av det kollegiala tänkandet.

Studien problematiserade användandet av pedagogisk dokumentation kollegialt. Hon pekade på risken med att barnet blir ”objektifierat och ”ställs ensam och ansvarig inför en vuxen och en kollegial arena” (Ibid. s.183). Alnervik spetsade till det med att om man inte kritiskt förhåller sig till den pedagogiska dokumentationen, finns det risk att den blir en ny form av barnobservationer (Ibid.). Det samma poängterades av Eidevald (2013) då han menar att användandet av pedagogisk dokumentation inte är något likhetstecken med att det inte sker någon bedömning av individens kunskapsutveckling.

Sammanfattningsvis har forskning tagits upp som på olika sätt ringar in studiens syfte. Tallberg Broman (2009) gav en kort historisk tillbakablick på föräldrasamverkan. Hon belyste även det faktum att det är ett demokratiskt värde för föräldrar att ha inflytande men samtidigt visade hon på det politiska intresset som döljer sig bakom föräldrasamverkan, då det visat sig ha gynnsamma effekter för barns lärande. Det komplexa med föräldrasamverkan berördes av Bouakaz (2007) då han poängterade de olika livserfarenheter och uppfattningar gällande uppfostringsmetoder som finns hos aktörerna och som skall mötas samt att föräldrar har olika förutsättningar för delaktighet och inflytande. Utifrån ett postmodernt perspektiv belyste han även den ständiga förändring av tid och rum som påverkar både skolan och familjestrukturerna. Med hänvisning till den postmoderna teoretiska inramningen lyftes forskning fram som visade på vikten av att reflektera över det handlingsutrymme som erbjuds åt barnen (Markström 2007; Insulander & Svärden Åberg 2014). Forskning (Tullgren 2004; Dolk 2013) togs även upp som synliggjorde förskolläraernas maktstyrning. Föräldrabrev skulle kunna räknas in i den pedagogiska dokumentationen beroende på dess användande. Därav togs forskning upp i litteraturgenomgången som problematiserar användandet av den pedagogiska dokumentationen (Emilsson & Pramling Samuelsson 2012; Alnervik 2013). Beträffande studiens intresse av barnsyn nämndes även forskning som visade att bedömning av barns kompetenser var vanligt förekommande i utvecklingsplaner i förskolan (Vallberg Roth & Månsson 2008).

4. METOD

Under metodavsnittet redogörs och motiveras det metodval som på lämpligaste sätt anses besvara studiens syfte och frågeställning. Genomförandet beskrivs samt bearbetningen av studien utifrån det analysinstrument som använts. Till sist här i metodavsnittet redogörs för studiens etiska överväganden samt tillförlitligheten.

4.1 Val av metod

Syftet med följande studie var att undersöka vad som skrivs och vilken bild av förskolans verksamhet som framträdde i föräldrabreven, samt vilken barnsyn som synliggjordes. För att på bästa sätt besvara syftet och frågeställningarna användes diskursanalys både som metod och analysinstrument. Med hjälp av centrala begrepp från Foucaults maktteori valdes att analysera vad som sägs, hur det sägs, vems röst som hörs samt vilken barnsyn som framträdde ur föräldrabreven. Foucault själv var noga med att poängtera att ej se hans teorier som en metod utan snarare som en verktygslåda, där andra forskare kunde finna inspiration och redskap för sitt analysarbete (Fejes & Thornberg (red.) 2009 s.87).

Naturligtvis görs inget anspråk på att redogöra för en sann och generell bild om föräldrabrevens form och innehåll, vilket även harmonierar med uppsatsens ontologi. Snarare handlar det om att redovisa ett sätt att tolka det empiriska materialet satt i relation till den teoretiska inramningen.

4.2 Val av analysinstrument

För diskursmetoden finns det inga givna ramar för hur analysen skall genomföras, utan bör designas efter studiens problemställning (Denscombe 2009). Valet för studien föll på att utgå från några av Foucaults maktbegrepp för att analysera materialet (Bergström & Boréus (red.) 2012). De begrepp som valdes var: *Möjlighetsvillkor och makt*, *Styrning och makt* samt *Vetande och makt*. Möjlighetsvillkor och makt innebär vad som anses som "sanningar" inom en viss diskurs. En nyfikenhet över vilken barnsyn som framträdde i föräldrabreven fanns med som en frågeställning i studien. Den barnsyn som präglar verksamheten leder till sättet att organisera och utföra förskolans uppdrag. Den aspekten fanns också med i studiens intresse, liksom en nyfikenhet över och hur det tog sig uttryck och synliggjordes i föräldrabreven. Frågeställningen kring barnsynen kunde besvaras med hjälp av Foucaults begrepp. Maktutövning via styrning önskades således att studeras och då mer specifikt, hur den styrningen uppenbarade sig beroende på förskollärarnas arbetssätt.

Enligt Foucault (Börjesson 2003 s. 36) är ”vetande och makt sammanflätade”. Det innefattar den makt som tillskrivs den som anses stå för vetandet och på så sätt ha makt att uttala sig om ”sanningar”. Studiens intresse låg i att studera vem eller vilka som gavs den makten i föräldrabreven och på vilket sätt.

4.3 Urval

Insamling av det empiriska textmaterialet skedde via sökmotorn Google och sökningar på följande ord ”veckobrev” ”månadsbrev” ”föräldrabrev i förskolan”. Material som publiceras via Google är tillgänglig för allmänheten. Det finns förskolor som ogärna vill delge sin information till allmänheten och har därför interna föräldrabrev. Ett sådant medvetet val, kanske även kan visa sig i formandet av föräldrabrevens form och innehåll. Av den anledningen gjordes en skriftlig förfrågan (se bilaga 1 s. 46), till 15 olika förskolechefer om att få ta del av informationen i deras föräldrabrev. För att få tillgång till den mängd material som studien krävde för sin tillförlitlighet gjordes en pågående insamling till dess att teoretisk mättnad uppnåddes. Patel och Davidson (2003, s.32) beskriver teoretisk mättnad som när ”de olika koderna inte förändras ytterligare i processen”. Det sammanlagda materialet som samlats in via Google bestod av 59 st. veckobrev 7 st. månadsbrev 2 st. bloggar och via förfrågning 18 st. föräldrabrev, vilket innebär att det sammanlagda empiriska materialet utgjordes av 86 st. föräldrabrev. Alla breven var skrivna från oktober 2014 till och med mars 2015. Urvalet eftersträvade en bred representation av förskolors profil, huvudmannaskap, geografiskt läge samt kulturella och socioekonomiska aspekter för att möjliggöra för flera tolkningar av ”sanningar”.

4.4 Genomförande och bearbetning av materialet

De 86 föräldrabrev som bildade denna studies empiriska material bestod av 93 A4 sidor text. Varje föräldrabrev numrerades från 1 till 86. För att besvara studiens frågeställningar dels vilken typ av information som föräldrabreven innehöll och dels vilken barnsyn som framträdde, lästes det insamlade empiriska materialet först igenom i sin helhet. Efter det bearbetades texten med syfte att finna teman i materialet av det innehåll som ofta förekom och som ansågs ha koppling till studiens syfte. Teman som synliggjordes ur materialet var: barns inflytande, barnsyn, diskursiva begrepp, dagsscheman, leken, miljön, praktisk information samt ämnesinnehåll. Varje tema fick ett eget A4 ark där passande text från föräldrabreven citerades kortfattat och kodades med det citerade brevets numrering. Det gjorde det möjligt att lätt kunna gå tillbaka till ursprungskällan, där citatet var markerat med

hänvisning till passande tema. De teman som hittades analyserades därefter med hjälp av Foucaults maktbegrepp: *makt som möjlighetsvillkor, makt som styrning, samt makt som vetande*. Genom att studera likheter och motsättningar inom varje tema kunde denna studies diskurser läsas fram, vilka redovisas i examensarbetets resultatdel.

4.5 Etiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådet (2002), finns det fyra forskningsetiska principer som alltid måste finnas med för att skydda undersökningspersonernas integritet: *informationskravet, nyttjandekravet, samtyckeskravet och konfidentialitetskravet*. Med hänsyn till informations och nyttjandekravet tydliggjordes i brevet till förskolorna vad materialet skulle användas till och på vilket sätt (se bilaga 1 s.46). Brevet med förfrågan om att bidra med material till studien skickades först till förskolecheferna för att beakta vikten av samtyckeskravet innan kontakt togs med förskollärarna. De etiska överväganden som gjorts gällande det material som samlats in via förfrågningar har inte gjorts på samma sätt i förhållande till det material som hittats via sökmotorn Google. Den sistnämnda gruppen förskolor har inte blivit upplysta om att deras material ingår i uppsatsens studie. Förskolorna har inte blivit kontaktade, vilket kan anses vara en etisk nackdel. Enligt de forskningsetiska reglerna ska undersökningspersonerna få ta del av informations och nyttjandekraven och rätten till att bevittna sitt samtycke, vilket de inte fått av tidsskäl. Det hade inte varit särskilt tidskrävande att kopiera det specifika brevet skicka det via datorn till berörd förskola för att få ett svar gällande samtycke eller ej. Ett kalkylerande med vad det skulle innebära om de kontaktade förskolorna inte besvarade samtyckeskravet antingen via ett nej eller genom att inte svara alls i förhållande till den tid som skulle behövas för att samla in nytt material till studien och genomföra samma procedur, ledde till att följande etiska avvägning dock gjordes av tidsskäl. Att avgöra vem som har rätt att ge sitt samtycke till studiens medverkan är inte heller helt självskrivet. Är det förskolechefen, den personen som skrev föräldrabrevet, är det föräldern som mottagare eller är det barngruppen som aktörer eller är det den enskilda individen, det vill säga barnet självt, som bör få avgöra sitt medverkande?

Däremot har konfidentialitetskravet varit ytterst gällande för samtliga deltagande förskolor. För att garantera att inget material kom i orätta händer, valde jag att begränsa förfrågningarna till ett geografiskt område som gjorde att jag personligen kunde hämta mitt material, om förskolan så önskade. Studien har varit noga med att det inte skall gå att kunna identifiera informanterna det vill säga förskolorna, även de vars material är hämtade via Google. Därför har inga bakgrundsfaktorer redovisats som geografiskt läge,

huvudmannaskap, profil eller kulturella och ekonomiska aspekter. I urvalet fanns de aspekterna med men av etiska skäl används inte den informationen varken i analysen eller i diskussionen. Orsaken till att aspekten finns med i urvalet är att möjliggöra för ett brett material. I relation till att flertalet förskolor som beskrivits i texten ovan inte har givit sitt samtycke till att delta i studien anses det etiskt omöjligt att synliggöra bakgrundsfaktorer av urvalet.

4.6 Studiens tillförlitlighet

Till skillnad från realismens ontologi gör det postmoderna synsättet som utgör studiens teoretiska inramning det omöjligt att tala i termer av reliabilitet och validitet beträffande studiens tillförlitlighet. Det går med andra ord inte att komma fram till en enda absolut bild av studiens problemområde, utan studiens resultat är ett sätt att tolka materialet. Däremot kan studiens trovärdighet granskas, där transparens är den viktigaste faktorn. Genom att tydligt och utförligt beskriva hela forskningsdesignen med syfte, frågeställning, metodval, det empiriska materialets urval och inhämtande, studiens teoretiska inramning samt analysprocessen och till sist resultatdiskussionen kan studiens rimlighet och krav på tillförlitlighet anses vara uppfyllda. ”En god genre- och diskurskännedom om det undersökta materialet är en förutsättning för att studien skall vara tillförlitlig” (Bergström & Boréus (red.) 2012). Då jag arbetat som barnskötare i förskolan, kan jag med min tioårs långa erfarenhet koppla samman praktik med den teori som jag fördjupat mig i under min förskolläraryr utbildning och på så sätt anse att jag har en ”god genre – och diskurskännedom”.

Däremot präglas hela forskningsprocessen av mina personliga tolkningar av materialet utifrån det teoretiska raster jag besitter. Det avgör uppsatsens teoretiska inramning i analysprocessen samt hur resultatets utfall diskuteras i förhållande till mitt val av bakgrundsforskning. Då jag är ensam skribent har inte heller mina tolkningar gnidits och ifrågasatts av en medskribent. Uppsatsens kritiska ögon har min handledare fått stå för samt två medstudenter vid ett ventileringsseminarium samt opponentskapet vid uppsatsens examination och då även av handledare och examinator.

Givetvis har urvalet av det empiriska materialet stor betydelse för resultatet. Om samma studie skulle gjorts utifrån samma teoretiska inramning och tidigare forskning men av andra föräldrabrev finns en tveksamhet till att resultatet skulle sett mycket annorlunda ut. Diskurserna finns där ändå även om man styr in sitt urval på exempelvis ett sätt gällande barnsyn, får man ändå ett liknande utfall, för enligt diskursanalysen så synliggörs lika

mycket det som inte sägs eller skrivs. Däremot om föräldrabreven studerats utifrån en annan metod som till exempel textanalys kunde studiens empiriska material lett till ett annat resultat. Studiens frågeställning gällande vilket innehåll som synliggörs i veckobreven hade kunnat bli besvarat utifrån till exempel frekvens av ord eller temaområden men barnsynen hade varit svår att finna svar på utan att använda sig av diskursanalys.

5. RESULTAT OCH ANALYS

I följande avsnitt kommer studiens resultat och analys att presenteras. Ur det sammanlagda empiriska materialet söktes svar på studiens frågeställningar, dels om vilken typ av information som framkom ur föräldrabreven samt vilken barnsyn som synliggjordes. Ur materialet urskiljdes diskurser som kommer att redovisas nedan. För att få syn på de diskurser som genomsyrade texten i föräldrabreven analyserades innehållet i de olika temaområdena med hjälp av Foucaults begrepp, sett ur ett maktperspektiv. De begrepp som berördes var *möjlighetsvillkor*, *styrning* samt *vetande*.

5.1 Föräldrabrevens form och innehåll

Oberoende om föräldrabreven var veckobrev eller månadsbrev var många av breven utformade som brev mellan två parter som känner varandra, har ett delat fokus och är i beroendeställning till varandra. Språket var av en icke-formell karaktär och innehöll i flera fall smajlisar för att förstärka en känsla eller upplevelse. Yrkesspråket var ej heller framtonande till förmån för ett möte mellan två aktörer på samma våglängd. En gemensam förförståelse av viss kunskap förutsattes som gruppernas namn, pågående teman, och närbelägna platser. Längden på breven varierade mycket mellan förskolorna alltifrån 60 ord till över 450. Generellt var alla brev skrivna i retroperspektiv och skribentens uppgift i det här fallet förskollärarna var att rapportera den gångna veckans händelser och innehåll från verksamheten samt delge och påminna om viktig information. Föräldern som mottagare av brevet, förväntades läsa innehållet, ta till sig den information som presenterades gällande verksamheten samt handla efter de önskemål som beskrevs i texten som var av praktisk karaktär. Kommunikationen kunde tolkats som en i första hand envägskommunikation. Att någon typ av brevväxling skedde mellan förskola och hem gick inte att utläsa ur materialet. Underförstått kunde man ana att responsen tillbaka från föräldrarna skedde muntligt vid det dagliga fysiska mötet. Bilden av verksamheten som rapporterades, presenterades som ”en sanning” om vad som hänt under veckan och att den samlade bilden synonymt stod för ”allas” upplevelse och på så sätt tolkades som en universell bild. Breven var undertecknade med samtligas namn i arbetslaget eller avdelningens namn. I några fall hade barnen fått varit med och formulerat det som de ansåg vara viktig information att ta med gällande vad de gjort under veckan. Det som kan sägas om de flesta breven var att nästa alla började på ett liknande sätt som i det här fallet: ”Då har åter en vecka passerat, tänk vad tiden går fort!” De följande meningarna hade oftast någon beskrivning om vädret, som man antingen njöt av eller längtade bort ifrån. I det sammanhanget passade man på att påminna om klädval för

barnen, som i ett exempel; ”Vädret börjar bli kallare så vi vill gärna att ni ser över att era barn har varma kläder”. Tidigt i breven tackade även personalen för exempelvis föräldrarnas uppslutning vid föräldramötet, skänkta utklädningskläder eller medverkandet i en enkätundersökning eller liknande. Beträffande läroplansmålen fanns de med i några brev, antingen kopplat och applicerat på en aktivitet eller lösryckt, där läsaren själv fick göra kopplingen. Samtliga brev beskrev en friktionsfri verksamhet fylld av aktiviteter. Endast i något fall beskrevs ett identifierat problem, som i exemplet: ”Det har förekommit en del svårlösta konflikter som händer framförallt i killgrupperingarna”.

5.1.1 Praktisk information

Föräldrabreven användes något olika. I vissa fall beskrevs enbart vad barnen gjorde, deras utforskande och kunskapande. Den typen av skriven text kan tolkas som den som faller in under begreppet ”pedagogisk dokumentation”. Andra former av föräldrabrev innehöll enbart praktisk information till vårdnadshavaren. I de allra flesta fall var det en mix av båda delar. Den praktiska informationen handlade om fotografering, stängningsdagar, vad som gäller vid sjukdom och hur man sjukanmäler sitt barn. Information gavs gällande ny personal, omorganisationer eller nytillkomna barn i gruppen. Vad man ätit och vilka barn som fyllt år fick stort utrymme. Barnens kläder togs ofta upp och med det belystes ansvarsfrågan samt personalens värderingar. Det kunde till exempel låta så här:

Vi som personal önskar att ni föräldrar ser över barnens ytterkläder på fredagarna, om de behöver tas hem och tvättas, för det är inte trevligt för barnen att ta på sig sandiga och smutsiga kläder.

I breven formulerades även önskemål som hade en närmre koppling till den pedagogiska verksamheten som i exemplet nedan:

Under v.46 kommer vi delta i tävlingen ”jakten på de glömda kartongerna” Under hösten har vi samlat på oss massa mjölkkartonger för att kunna delta i tävlingen. En tävling som handlar om återvinning. Vi skulle uppskatta om vi fick en bild på er när ni återvinner hemma. Vi kommer under v.46 prata med barnen om återvinning och vi kommer även bygga något utav kartongerna vi samlat. Sen kommer vi gemensamt gå till återvinningsstationen och återvinna kartongerna. Vi kommer skicka in bilden på vårt tävlingsbidrag och när vi återvinner.

I ett annat föräldrabrev efterfrågade en förskola en bukett med blommor, för att barnen skulle få måla stilleben. Dagen efter stod en bukett i personalrummet från en förälder, vilket personalen tackade för i nästkommande föräldrabrev. De två exemplen ovan visar på

samverkan mellan hem och förskola gällande den pedagogiska verksamheten. Ett annat sätt att lyfta fram samverkan mellan hem och förskola var att flera förskolor skrev ut sångtexter eller rim och ramsor som var aktuella på förskolan. Förskollärarna motiverade det i breven med att barnen och föräldrarna skulle få en gemensam förståelse över den pedagogiska verksamheten.

En faktor som var styrande för föräldrabrevens utformande av form och innehåll var det diskursiva tänkandet som visade sig i sättet att beskriva verksamheten. Det innebar att breven skrevs och ordnades upp efter det sätt som verksamheten organiserades och byggde strukturen kring. Ur studiens empiriska material mejslades två diskurser fram gällande hur verksamheten utformades och lyftes fram i breven. Den första diskursen handlade om förskollärarnas styrning via organisation och den andra diskursen om den styrning som skedde via förskollärarnas lyhördhet av barnens intressen och intentioner. Vanligt förekommande var att de båda diskurserna levde vid sidan av varandra och synliggjordes samtidigt. Exempel på det kommer att ges nedan.

5.1.2 Styrning via organisering

Rapporteringen i de föräldrabrev som räknades till den diskurs där styrningen skedde via organiserande följde ofta en kronologisk ordning. Först berättades vad man gjort på måndagen, därefter vad man gjort under tisdagen och så vidare. Av det sågs tydligt den schematiska indelningen som fanns över veckan och dess aktiviteter. Stort fokus lades på vad man gjort, när aktiviteten hållits och vilka barn som varit delaktiga genom att redovisa gruppindelningarna. Hur barnen skapat sin förståelse beskrevs ej i vidare termer. Ett analytiskt perspektiv i sin helhet förekom inte bland de föräldrabrev som räknades till diskursen styrning via organisering. Veckoschemat kunde se ut som följande:

Måndag	Utevistelse på förmiddagen/ gymnastik mellan 13.30 – 14.30
Tisdag	Temaarbete i grupp
Onsdag	Skogsutflykt
Torsdag	Skapande
Fredag	Sångsamling, tillsammans med de andra avdelningarna.

Då någonting inträffade under veckan och den tänkta aktiviteten inte blev genomförd ägnades mycket utrymme i föräldrabreven till att förklara varför situationen uppstått.

I måndags förmiddag skulle egentligen 4-5 åringarna åka skidor, men det hade kommit så mycket snö, så de hade inte hunnit spåra. Tisdagens skidåkning för 3-5 åringarna slopade vi pga. blåsten och slaskvädret. Onsdagen skulle vi gå på Villavägen och kolla till vår naturruta. Men det blev en utedag på gården med o´boy, bullar och äppelklyftor och det för att N. och K. hjälpte till att köra skolbarnen till slalombacken.

Det barnen gjorde i stället och det lärande som då skedde skrevs inte ut. Aktiviteter initierade av förskollärarna skrevs ut i breven i större utsträckning än det som barnen spontant utförde i sin lek. Som i en brevtext: ”På onsdagar erbjuder vi barnen någon form av rörelse utomhus”. Uppdelningen mellan tid för lärande och övrig verksamhet synliggjordes i följande textutdrag: ”I september startar vi upp höstens pedagogiska verksamhet efter inskolningsperioden”. Förskollärarnas kunskap, vetande och maktövertag visade sig även i ett exempel ur studiens material där texten till en ramsa bifogades i brevet med följande motivering:

Att jobba med rim, ramsor, sång och musik är viktigare än vad man tror för att främja den språkliga utvecklingen hos barn i förskoleåldern. Det har visat sig att en stor del av dem som löper risk att utveckla dyslexi, blir normalläsare om dessa insatser sätts in redan i förskolan

Studiens datamaterial visade på mängden av gruppindelningar som organiserades av de vuxna dagligen. I verksamheten skulle ett barn förhålla sig till och vara medveten om sin inkludering eller exkludering i en rad olika grupperingar. Ett exempel från en förskola visade på den rad av indelningar som ett barn förväntades svara upp mot; Namngivna åldersindelade grupper, natur & miljögruppen, experimentgruppen, storabarn/småbarn, barnrådet, och 4-5 årsgruppen. Därefter tillkom alla de grupperingar som barnen spontant delade upp sig i under leken. Även inneleken styrdes i vissa fall upp i lekgrupper. De vuxna hade på förhand bestämt vilka val barnen kunde göra, det vill säga vad de kunde leka med, var leken fick lov att genomföras, när på dagen den valda aktiviteten skulle utföras, vilken dag och hur många barn som fick ingå i aktiviteten. Aktiviteten benämndes som barnets ” eget val ” och hänvisades i vissa fall till läroplanens begrepp ” barnens inflytande ”. Förskollärarnas rädsla för att kaos och oordning skulle uppstå om organisering uteblev lyste igenom då fotograferingen beskrevs. ” Vi började denna härliga vecka med fotografering. Det var en snabb och smidig fotografering och vi hoppas att ni blir nöjda ”. Av formuleringen anades förskollärarnas känsla av lättnad. Den oro som de befarade kom aldrig till stånd. En annan känslouttryckning som gick att urskilja var kommentarerna kring barnantalet då loven infann sig eller tider av sjukdom. ” Vi har haft en lugn vecka med liten barngrupp,

hälften av barnen har haft sportlov”. Genomgående för alla föräldrabrev som ingick i studien var att ”Vi:et” i breven betonades.

På samlingarna sjunger vi mycket vintersånger och vi har även börjat prata om kroppen och olika kroppsdelar. Lite nya sånger om kroppen håller vi på och lär oss.

Inför föräldrarna verkade man vara angelägen om att klargöra att alla barn har [fått lov] att vara med och att ”vi” alla uppskattade aktiviteten och med det även att alla uppfattade aktiviteten på samma sätt. Att alla barn har rätt att få delta i en aktivitet ansågs vara centralt för alla parter och av den anledningen skedde ett organiserande även på det området. En förskola skrev i oktober månad: ”Alla barn har nästan haft vattenlek” och i februari efter fyra månader skrevs ”nu har alla barn haft vattenlek”. Aktiviteter gjordes färdiga och avslutades, för att påbörja någonting annat oftast utan koppling till den föregående. Millimeterrättvisan och att alla gjorde lika var också aspekter som visade sig i beskrivningarna av verksamheten som ”Alla barn har planterat var sin äppelkärna”.

I den här diskursen beskrevs ej i breven hur valet av teman gick till. Materialet visade på att det var slående många förskolor som arbetade med liknande teman. Inom matematik och skapande fokuserades geometriska figurer. Kompisteman där sociala och emotionella förmågor stod i centrum visade sig ofta. Jag-stärkande aktiviteter som självporträtt, hand-, - och fotavtryck förekom ofta liksom traditionella temaområden som årstider, rymden och bondgården. Temaarbetet präglades av ”görandet”.

Just nu på temat bondgården håller vi på att skapa en egen bondgård. Vi har gjort olika djur och byggt två ladugårdar, samt byggt en traktor och såklart gjort en bonde. Vi kommer jobba två veckor till med vårt tema, sen blir det avslutning [med ett besök på en bondgård].

Diskursiva begrepp som kunde räknas till diskursen styrning via organisation var ord som ”träna” liksom att barnen ”lär in” och förskolläraren ”lär ut”. Förskollärarna såg som sin uppgift att organisera aktiviteter för att träna på det som barnen inte helt behärskade i förhållande till sin ålder.

Vid tisdagens gympatillfälle passade vi på att ha utomhus gympa där fokus var att leka lekar med bollar och att träna på att samarbeta. De [barnen] fick möjlighet att träna samarbetsövningar parvis och även träna på sin reaktionsförmåga.

Leken ute på gården beskrevs i flera fall som kopplad till grovmotorisk träning. Flera förskolor använde sig av handdockor i syfte att lära barnen något. Allra vanligast var det på skogsutflykterna där någon återkommande djurkaraktär fick den uppgiften.

Handdockorna lär barnen hur man är en bra kompis och hur man löser konflikter. Vi märker med stor förtjusning hur lätt barnen har för att ta in de nya kunskaperna.

5.1.3 Styrning via lyhördhet

Ur det empiriska materialet utkristalliserades en annan diskurs av styrning. Det handlade om den styrning som skedde av verksamhetens innehåll då förskollärarna var lyhörda för barnens idéer och intentioner, bejakade och byggde verksamheten efter barnens intressen. En förskola beskrev i ett föräldrabrev att de uppmärksammat att många barn ofta ”åker” någonstans i den fria leken. För att berika barnens lek byggde förskollärarna tillsammans med barnen en bil av en bokhylla, där de satte fast en ratt, några knappar och några burklock. Leken fick extra energi av den nya bilen. Förskollärarna observerade vart barnen åkte, vilket visade sig ofta handla om ”stan”. Tillsammans med barnen började förskollärarna titta på bilder från ”stan” och skrev ut bilder av byggnader som de flesta barnen kände igen. Bilderna sattes upp på väggen bakom bilen för att ytterligare använda miljön och materialet för att berika leken. Det här blev början för den avdelningens tematiska arbete. Att verksamheten skall utgå från barnens intressen skrevs i många föräldrabrev och kopplat till det gavs ibland även exempel från verksamheten. En förskola beskrev hur de tog vara på barnens intresse om filmen och karaktärerna i Frost. På förskolan sjöng de Frostsånger, dansade till musiken, klädde ut sig till rollfigurerna, byggde snögubben Olof ute i snön och en dag kom Olof på besök i form av en utklädd fröken.

Det som kännetecknade de exempel ur datamaterialet som kunde kopplas till diskursen styrning via lyhördhet var att arbetet skedde tematiserat eller ämnesövergripande. Intressant var att av studiens 22 förskolor arbetade många med liknande projekt. Naturvetenskap var allra vanligast med teknik och fysikaliska fenomen samt ekologi och biologi. Projekt kring vatten och dess olika former förekom ofta men även människokroppen och livsmiljön samt hållbar utveckling.

I den här diskursen var förskollärarna medvetna om miljöns betydelse. En förskola skriver:

Vi har skapat mötesplatser där teknik och naturvetenskap skall vara en naturlig del i vår verksamhet. Vi har bland annat introducerat en sandlåda inomhus. Barnen har tillgång till trattar, silar, skedar och rör. Barnen håller, gräver och laborerar med sanden.

Förskollärarna tog vara på barnens nyfikenhet och frågor, planerade sen verksamheten och aktiviteterna utifrån dem. I ett brev skrevs:

Barnen har funderingar kring hur magsäcken, luftstrupen och alveolerna fungerar, vilket vi undersöker med hjälp av en app. på vår lärplatta.

Ett begrepp som var centralt inom diskursen var förskollärarnas roll som ”medupptäckare”. Det visade sig i en text där förskolläraren skrev:

Utomhus gillar barnen att bygga med brädor och rör. De har till exempel byggt en koja med en toalett som hade ett långt avloppsrör. Tillsammans utforskade vi vad som händer när man spolar/ håller vatten i röret.

Aktiviteterna styrdes och planerades vidare genom att förskollärarna ställde utforskande frågor till barnen och utifrån hur barnen tänkte leddes projekten vidare. I ett brev beskrev förskolläraren en aktivitet som handlade om att frysa vatten i mjölkkartonger för att på så sätt få isklossar att bygga med. Barnen upptäckte att några klossar inte fryst ordentligt. Förskolläraren frågade: Varför frös inte botten eller baksidan på klossen? Barnen svarade: Vi ställde de ute några dagar senare än de andra och de hann inte frysa. Det var för varmt på natten kom andra svar. Kanske de stod för nära väggen som var varmare än luften. Kanske därför de stod under bänken eller på bänken. Barnen hade många teorier. Vidare skrev förskolläraren i brevet.

Det kom många förslag på vad som hade hänt. Vi fick lära oss att nästa gång måste vi ställa alla klossar på en öppen yta, gärna på marken som är lika kall som luften. Inte nära en vägg och inte på bänken.

I diskursen där förskollärarna betraktades som lyhörda för hur barnen skapade förståelse om sin omvärld gavs reflektionen stort utrymme. Estetikens roll i kunskapandet bejakades även.

Vi har fångat snöflingor, känt på dem och även smakat. Sedan var det dags att skapa egna snöflingor på olika sätt och med olika material. [...] Barnen har använt alla sina sinnen för att få en större förståelse.

5.1.4 Diskurserna råder samtidigt

I vissa fall rådde de två ovan beskrivna diskurserna samtidigt. En diskurs kunde visa sig i orden och den andra i utförandet av aktiviteten som ”I skogen har barnen lekt och utforskat”. Begreppet utforskat kunde räknas till ”kompetensdiskursen” (Johannesen & Sandvik 2009) för det kompetenta barnet som via sitt undersökande skapar sin egen kunskap. Samtidigt lyste av sammanhanget förskollärarnas romantiska syn på den fria leken igenom. Det vill

säga den lek som skedde bland och av barnen oberoende av förskollärarnas inblandning. I breven framkom även att förskollärarna hade som ambition att utgå från barnens intressen och utifrån dem bygga verksamheten men samtidigt hade förskollärarna redan satt agendan.

De närmaste veckorna kommer vi att ägna oss åt att observera barnen i deras intressen och lärande så vi kan erbjuda en stimulerande och lärorik miljö åt dem under terminen. Vi kommer fortfarande fokusera en hel del på sång, rytmik och musik samt rim och ramsor som framhäver språkutvecklingen. Vårt arbete med grön flagg kommer att fortsätta under 2015 och vi har nu valt tema Livsstil och hälsa, då vi kommer koppla det till vårt arbete med de grundläggande färdigheterna.

Ett annat exempel på att barnens inflytande som dock begränsades av de vuxnas organiserande var där förskollärarna skrev att ett barnråd hade hållits där det framkom att barnen önskade mer dockteater och hur sen förskollärarna bestämde på vilket sätt önskemålet skulle tillgodoses:

Dockteatern har vi vävt in i natur och miljögruppen där dockorna under kortare dramatiseringar problematiserar aktuella frågor kring miljön.

5.2 Barnsyn

Den barnsyn som framträdde ur veckobreven delades upp i olika diskurser som visade sig. Diskurserna beskrev ett aktivt och nyfiket barn men skiljde sig åt i den meningen att i den första diskursen följde barnet kollektivt den på förhand organiserade verksamheten. I den andra diskursen lyftes barnets förmåga fram att självt skapa och konstruera sitt eget lärande. I diskursen där barnet sågs som problematiskt belystes de svårigheter som uppstår då barnen inte svarar upp mot de vuxnas idéer och planerade verksamhet.

5.2.1 Barnet som aktivt och följsamt

Det som ytterst utmärkte diskursen där barnet sågs som aktivt och följsamt var att barnet enligt föräldrabreven skrevs fram som en kollektivvarelse.

I skogen sjunger vi och gör rörelselekar tillsammans. De [barnen] håller gärna varandra i händerna och bildar en ring tillsammans. Vi utforskar naturen och leker organiserade lekar. Mullegruppen sjunger och läser mullesången. Vi täljer, bygger på vår koja och leker organiserade lekar.

Diskursen innebar även att barnet villigt deltog i den planerade verksamheten och gjorde det som förväntades. Det framstod som om inga barn gjorde motstånd eller protesterade mot den på förhand planerade aktiviteten. Planeringen byggde på att alla barn vill och ska delta. Det

fanns ett undantag och det var de yngsta barnen, som på grund av deras låga ålder inte förväntades delta i samma utsträckning. ”På våra samlingar har vi provat att berätta sagor med hjälp av figurer. Vi var osäkra på om våra barn var mogna för detta ännu [...]”. Synen och talet om mognadsstadier visade sig även i en rektors skrivelse i ett föräldrabrev; ”De minsta barnen har inte så stort behov av kamrater, men man kan se behov och intresse kommer med stigande ålder”.

5.2.2 Barnet som kunskapsskapande

Inom diskursen barnet som kunskapsskapande sågs barnet som kompetent att konstruera sin egen förståelse och hitta lösningar. Barnets idéer gällande hur utforskandet skulle gå till fick därför stor genomslagskraft.

Vi kan säga att barnen skall hämta maten om fem minuter och då hämtar de timglaset med fem minuter för att veta när de skall gå”[...] ”Några barn ville bygga skeppet *Vasa* i clicks och kunde leta upp en bild på lärplattan som vi sedan kunde skriva ut och ha som ritning.

Barnen styr på så sätt sitt eget lärande och ställer själva utforskande frågor. I ett brev beskrevs barngruppens arbete kring is. Tillsammans undersökte de på vilket sätt man kunde få is att smälta. De provade med salt; vidare i brevet skrevs: ”Vad händer om man tar socker? [undrade ett barn]. Det fick vi ta reda på. Det visade sig att snön smälter snabbare om man saltar den, sockret fungerade inte lika bra”.

Barns inflytande i den här diskursen innebar att barnen fick själva bestämma vad de vill skriva i föräldrabreven. Ett barn berättade i ett brev:

En dag på morgonen fick vi springa ut till lekstugan. Det var för att vi övade på om det skulle börja brinna. Vi har gjort ljusstakar i trolldag. Dom såg ut som ett S. Vi har lekt med kompisar. Lekt lekar som jag inte vet vad de heter.

Barns delaktighet visade sig även då en förskolegrupp skulle bestämma vad de skulle ha för gruppnamn. ”Barnen kom med förslag om groda, tiger och fisk. Tillsammans röstade vi och vi kom fram till namnet *Tigrarna*”. Barnen var även delaktiga i dokumentationsarbetet.

Barnen och vi dokumenterar tillsammans med hjälp av lärplattan och datorn. Barnen tar egna kort, skriver och gör små filmer som de spelar in ljud till.

Barnen räknades även som kompetenta då det gällde att organisera sin lek och att samarbeta.

Barnen delade upp sig i mindre grupper. En av dem levererade snö i hinkar till byggplatsen och resten byggde. På eftermiddagen var isslottet färdigt.

Inom diskursen visade förskollärarna att de aktivt sökte förstå barnens eget lärande.

Då vi dokumenterar barnens handlingar och stannar upp i nuet har vi möjlighet att se hur vi kan gå vidare i detta med att skapa något ifrån deras intressen och hitta nya utmaningar som passar barnen.

Likaså fanns en vilja hos förskollärarna att förstå barnens språkbruk utan att göra sig lustig över ordvalet. I ett brev beskrev förskolläraren det sagotema de arbetade med. Barnen hittade på berättelsen och illustrerade med bilder. Ett barn påpekade: ”Luftbubblor som det står nå t i och så pratar dom. Det brukar det va i tidningar”.

Även de yngsta barnen sågs som kompetenta. En förskola beskrev utförligt i ett brev till föräldrarna hur förskollärarna uppmärksamt de yngsta barnens lärprocess.

I läroplanen står det att vi skall följa barnens utveckling genom pedagogisk dokumentation. Hur gör vi detta med småbarn som inte kan återberätta? Vi gör kopplingar till utflykter och utforskande genom filmer som vi skapar av bilderna som har tagits på utflykten som vi sedan tittar på tillsammans med barnen. Barnen kan då uppleva detta genom att se bildfrekvenserna och sig själva i olika situationer. Vi upplever att det fungerar mycket bra att göra återbesök eller så kallade ”revisit” av de dokumentationer som vi gör. För att en dokumentation skall bli pedagogisk behöver vi göra reflektioner tillsammans och genom att göra det har vi pedagoger möjlighet att ta vara på barnens känslor och uttryck samt utmana dem vidare. De ser sig själva samt kan peka ut och titta på vad deras kompisar gör.

Liksom att diskurserna kring styrning och lyhördhet kunde framträda i ett och samma yttrande visade sig även det samma i diskurserna kring synen på barn. I exemplet framkom både synen på barnet som kompetent men även en värdering av barnets förmåga.

Barnen styr sitt eget lärande genom sina frågor och funderingar [...] Vi försöker hitta balans mellan de som är väldigt engagerade och vi ställer lite krav emellanåt på de barn som tycker det är lite krångligt.

Synen på barnens inflytande visade sig motsägelsefullt, då man i föräldrabreven ansåg det som viktigt att låta barnens röster bli hörda genom att skriva ut deras kommentarer men samtidigt valde förskolläraren ut vilka kommentarer som skulle tas med. Inte alltför ovanligt utgjordes barnens egna ord av sådant som förskollärarna gjorde sig lustiga över.

I slutet på brevet så måste vi ju dela med oss av några citat från era härliga barn. Idag på samlingsen så satt vi och pratade om regler och att man faktiskt måste följa dom regler som finns. Det gäller inte minst i trafiken, vad skulle annars hända? Ja, har man en riktig

otur så kan man ju faktiskt bli ”UPPstoppad av polisen” och så kan man få ”blåsa på dom”. Så passa er vad ni gör, låter ju inte så trevligt precis...

5.2.3 Barnet som problematiskt

Inom diskursen där barnet sågs som problematiskt belystes de svårigheter som uppstår då barnen inte svarar upp mot de vuxnas förväntningar eller på annat sätt problematiserar ett genomförande av verksamheten. Empirin visade på faktorer som barnantal, barnets mognad, barnets intresse, förmåga att veta sitt eget bästa samt tillgång till extra kläder. Vid loven och tider av sjukdom kunde det innebära att ett lägre barnantal kunde möjliggöra för aktiviteter som annars begränsades av antalet barn. En annan faktor var barnens ålder som kunde utgöra ett hinder för deltagande i en aktivitet, vilket ledde till ett exkluderande för barnet då förskollärarna ansåg att barnen var för ”små”. Materialet visade även på exempel då barnen inte hade den kunskap som den vuxne förväntade av barnet. Aktiviteter genomfördes då så att barnen fick ”träna” på de uppgifterna som de inte behärskade som samarbetsförmåga och reaktionsförmåga. De barn som inte ville delta i en aktivitet och på så sätt gjorde motstånd mot de vuxnas planering, blev osynliggjorda framförallt i organisationsdiskursen. Osynliggjorda blev även de barn som inte kommenterade eller fokuserade på det som förskolläraren önskade med den iscensatta aktiviteten. Att barnen skulle kunna agera irrationellt och väcka oro hos de vuxna visade sig också i empirin som i exemplet med fotograferingen, då förskollärarna poängterade att fotograferingen gick snabbt och smidigt. Barnens bristande tillgång till extrakläder, varma vantar och rena overaller kunde också vålla bekymmer för ett genomförande av den planerade verksamheten.

De olika diskurser som mejslades fram ur datamaterialet med hjälp av Foucaults maktbegrepp kommer diskuteras vidare i diskussionsavsnittet.

Resultatet av studien med dess syfte och frågeställning kan kortfattat redovisas på följande vis: Den typ av information som kommunicerades ut till föräldrarna via föräldrabreven innehöll både praktisk information och en beskrivning utav verksamheten. Den bild av förskolans verksamhet som framträdde ur föräldrabreven delades in i två diskurser. Dels den styrning som skedde i förskolan via förskollärarnas organiserande av verksamheten samt den styrning som skedde via förskollärarnas lyhörddhet. Gällande den barnsyn som framträdde i föräldrabreven delades materialet även där in i olika diskurser, synen på barnet som aktivt och följsamt, synen på barnet som kunskapsskapande samt synen på barnet som problematiskt.

6. DISKUSSION

Under det här avsnittet kommer studiens resultat att tolkas och diskuteras i förhållande till tidigare forskning, teoretisk inramning och andra för sammanhanget viktiga delar från hela forskningsprocessen. Därefter i metoddiskussionen diskuteras och motiveras metodvalet i ett bredare perspektiv än vad som gjordes under metodavsnittet.

6.1 Resultatdiskussion

Studiens syfte var att söka kunskap om vilket innehåll som framkommer ur föräldrabrev som sänds ut från förskolan, samt den barnsyn som framträder i breven. Med hjälp av några av Foucaults maktbegrepp i analysprocessen utkristalliserades olika diskurser ur det empiriska materialet. Diskurserna är kopplade till hur verksamhetens utförande beskrivs i föräldrabreven samt den barnsyn som visar sig i materialet. Barnens möjlighetsvillkor styrs efter hur verksamheten struktureras upp. Av den anledningen blir det tydliga kopplingar mellan verksamhetens utförande och barnsyn. Därav har diskurserna som skrevs fram i resultatet kopplats samman i diskussionen. Diskursen styrning via organisation har slagits samman med synen på barnet som aktivt och följsamt samt synen på barnet som problematiskt. Vidare har diskursen styrning via lyhördhet kopplats ihop med synen på barnet som kunskapsskapande.

6.1.1 Makt att redogöra för "den sanna bilden"

I det empiriska materialet fanns ingen bakgrundsfakta om förskolornas mål och syfte med föräldrabreven. Däremot står det tydligt i förskolans läroplan (Skolverket 2010) att ett nära samarbete mellan hem och förskola ingår i förskolans uppdrag. I stort sätt innehöll alla föräldrabrev praktisk information till föräldrarna om kläder, sjukanmälan och så vidare. Föräldrasamverkan skall inte enbart handla om informationsutbyte gällande omsorgsbitar som sovtider, matsituationer, klädval och omsorgstider med mera, utan ge utrymme för vårdnadshavarens medinflytande i den pedagogiska verksamheten. Bouakaz (2007) menar dock i sin doktorsavhandling att föräldrasamverkan snarare handlar mer om informationsutbyte än om föräldrainflytande.

Förskollärarna har ansvar för att ge föräldrarna möjligheter till delaktighet i verksamheten och att utöva inflytande över hur målen konkretiseras i den pedagogiska planeringen. (Skolverket 2013, s.33).

Genom att i föräldrabreven beskriva verksamheten får föräldrarna insyn och på så sätt möjlighet att vara med och påverka. Generellt var alla brev i studien skrivna i

retroperspektiv, som en rapportering om vad man gjort. Det kan tolkas som en minskad möjlighet för inflytande, då allting redan var genomfört.

Den teoretiska inramningen för denna studie var det postmoderna perspektivet, där en viktig aspekt är att individen konstruerar sin egen kunskap, vilket leder till en subjektiv förståelse av sin omvärld. I det perspektivet kan man inte tala om att det finns en enda bild av verkligheten, då alla individer skapar sin bild. Intressant blir då att kritiskt granska det faktum att föräldrabreven presenterade sitt innehåll som om det bara fanns en uppfattning om vad man gjort under veckan i förskolan och hur man upplevt den. Breven undertecknades oftast av avdelningens namn eller förskollärarnas. Ur materialet framgick det inte tydligt hur brevskrivningen gick till. Utifrån min egen erfarenhet som barnskötare vet jag att oftast är det till antalet en pedagog som skriver brevet, därefter läses det troligtvis igenom av samtliga i arbetslaget innan det publiceras eller skickas iväg. Barnens egna ord och beskrivningar fanns med i några av breven. Utifrån Foucaults (Foucault 2008) syn på makt framgår det tydligt vilken makt den förskolläraren har som väljer ut vad som skall tas upp i breven och i och med det även vad som inte skrivs ut. Emilsson och Pramling Samuelsson (2012) diskuterar dokumentationsdiskursen och tar upp det faktum att pedagogen ser det hon vill se. Dahlberg, Moss och Pence (2012 s.230) skriver: ”Vi måste inse och medge att dokumentationerna alltid innehåller våra subjektiva känslor, önskningar och värderingar”. Det material som väljs ut är sådant som överensstämmer med det egna perspektivet och intentionen med aktiviteten. Den bild av verksamheten som förskolläraren delger antas tolkas som en sanning, där förskolläraren i sin roll tillskrivs makten som den som står för vetandet. Det val som förskolläraren gör över vad som skall skrivas i breven är mer eller mindre styrt utifrån diskursiva ramar gällande barnsyn och kunskapssyn. Det kan även finnas andra bakomliggande maktintressen. Det kan vara att man väljer att fabricera sin verksamhet för att göra brukarna nöjda. En verksamhet målas upp som egentligen inte finns men det ser bra ut. Paradoxen blir då att noggrant formulerade texter tänkta för insyn leder till osynliggörande snarare än synliggörande (Löfdahl, Hjalmarsson & Franzén (red.) 2014). Av de 86 breven förekom det endast någon beskrivning av ett problem i verksamheten, då av en stökig gruppering av barn. Annars uppgav samtliga brev en verksamhet fylld av aktiviteter som andades trivsel och välmående. Av rapporteringen om verksamheten i föräldrabreven kunde olika diskurser framläsas. De identifierade diskurserna benämndes som styrning via organisation samt styrning via lyhördhet.

6.1.2. Barnet i styrning via organisation

I diskursen styrning via organisation lades ett stort fokus vid rapporteringen av verksamheten i föräldrabreven på vad man gjort, när aktiviteten hållits och vilka barn som varit delaktiga. I breven skrevs att man ville utgå från barnens intressen och utifrån det bygga verksamheten men begränsades i själva verket av att de som förskollärare redan satt agendan i form av inrutade aktiviteter. Det sättet att synliggöra verksamheten tolkades som en diskurs som bygger på ett organiserande via gruppindelningar, veckoscheman med återkommande aktiviteter, när och hur aktiviteten skulle genomföras och så vidare. Synen på barnen som irrationella kan vara en bidragande orsak till de vuxnas styrning av verksamheten via organiserande. Underförstått menas att det är den vuxne som står för vetandet och barnet är i behov av lotsning i valet av aktivitet och hur den skall genomföras. En tillspetsad tolkning av diskursen är att det främsta lärandet sker i den planerade verksamheten, vilken oftast är planerad av den vuxne. Diskursen kan kopplas till förmedlingspedagogiken, där den vuxne vet bäst vilken kunskap barnet bör ”ta in”. Då den vuxne avgör vilken kunskap barnet bör ha, visar det på att en bedömning görs utifrån en normalisering av vad ett barn i en viss ålder bör kunna. Barnet blir med andra ord bedömt utifrån sina brister eller styrkor (Johannesen & Sandvik 2009). Att bedömningar av barn utifrån det utvecklingspsykologiska perspektivet är vanligt förekommande och då främst i utvecklingssamtalen och i de individuella utvecklingsplanerna visar forskningen (Vallberg Roth & Månsson 2008).

I uppsatsens bakgrund tas Markströms (2007) forskning upp, där hon nämner den ”dolda agendan” som utövar makt över verksamheten. Den agenda som de vuxna satt upp i form av rutiner och regler som i sin tur sätter upp gränser eller möjliggör för barnens utveckling och lärande. Det handlingsutrymme som då skapas åt barnen ligger som grund för det innehåll av förskolans verksamhet som redogörs för i föräldrabreven. Insulander och Svärde Åberg (2014) poängterar vikten av att förskollärarna medvetet reflekterat över helheten och det handlingsutrymme som de erbjuder barnen. Vanligt förekommande i föräldrabreven var beskrivningar om att alla barn deltagit i en aktivitet och att samtliga barn hade en positiv upplevelse av händelsen. En bidragande orsak till att alla barn ville delta i aktiviteten kan ha varit att barnen inte erbjöds någonting annat, utan endast en aktivitet.

Det framstår i föräldrabreven som om inga barn gör motstånd eller protesterar mot den på förhand planerade aktiviteten. Att barnet villigt deltar i den planerade verksamheten och gör det som förväntas kan med Foucaults begrepp tolkas som disciplinering (Foucault 2008).

Genom att skapa självreglerande subjekt får man kompetenta barn som förväntas välja fritt men rätt genom eget ansvar och kompetens. Det målet nås utan ett ovanifrån perspektiv av regler och förbud utan via självreglering och disciplinering (Nilsson 2008). Planeringen bygger på att alla barn vill och skall delta. Det finns ett undantag och det är de yngsta barnen, som på grund av deras låga ålder inte förväntas delta i samma utsträckning. Det visar ett synsätt som kopplas till utvecklingspsykologin och mognadsstadier.

Det innehåll som räknades till den organiserande diskursen visade även att de aktiviteter som var initierade och iscensatta av den vuxne fick större utrymme i breven än de upptäckter som skedde i den ”fria leken”. En tänkbar orsak till det kan vara att en romantisk syn på leken fanns bland förskollärarna. Leken ses då som av godo och tillhör barnens egen värld där förskollärarens roll är att på avstånd stötta leken utan att gå in i den, vilket gör att lärandet och meningsskapandet inte upptäcks och synliggörs. Till diskursen kan även vikten av aspekter som likhet och rättvisa räknas. Vi:et är centralt att poängtera för föräldrarna att alla barn har varit delaktiga och att en aktivitet anses vara avslutad då samtliga barn har genomfört den. Det synsättet kan upplevas som delvis kontrasterande mot synen på att barnet konstruerar sitt meningsskapande, om alla förväntas genomföra en aktivitet på samma sätt och uppnå samma resultat.

6.1.3 Barnet i styrning via lyhördhet

Det som skiljer diskurserna: styrning via organiserande och styrning via lyhördhet är att i jämförelse med beskrivningen ovan där diskursen visar på vikten av att alla barn får genomföra en och samma aktivitet som i vissa fall även innebär en likadan slutprodukt, betonas processen och det tematiska arbetssättet i lyhördhetsdiskursen. Det innebär ett synsätt om att nyfikenhet och upptäckter smittar från barn till barn. Samlärandet och att barnen lär av varandra utifrån den sociokulturella teorin lyftes fram som viktig och beskrevs i föräldrabreven, som i exemplet med barnens teorier om varför isklossarna fryst på olika sätt. Barnen lyssnar på varandras teorier och utvecklar sina egna. Här lyfts mångfalden av de subjektiva uppfattningarna fram som berikande. Den största skillnaden mellan diskurserna är att i den senare byggs verksamheten upp efter barnens intressen och främst deras meningsskapande. Här är man inte lika styrd av veckoschemats inbokade aktiviteter. Förskollärarna intar även rollen som medupptäckare och räknar med barnens kompetens. Johannesen och Sandvik (2009, s.55) skriver:

När vi vågar släppa kontrollen kan vi uppleva och lära oss något både om oss själva och om barns vardag i förskolan.

En medveten förståelse för estetikens förmågor att utveckla lärandet ryms också inom diskursen och kan kopplas till Vygotskijs (1995) teori om erfarenhet och fantasi. Att förskollärarens uppgift är att ge barnet så många erfarenheter som möjligt för att utveckla föreställningsförmågan genom att kunna jämföra en erfarenhet ”som om” det vore en liknande. I exemplet från föräldrabreven kan man läsa om hur barnen med sinnessas hjälp utforskar snöflingor. Barnen smakar och känner på dem och målar sedan av snöflingorna. Barnen undersöker på det sätt som känns meningsfullt för dem, inte utifrån vad en vuxen bestämt. Vidare för att utveckla sin förståelse sker ett bildskapande av snöflingor. Skapandet sker i samband med upptäckandet för att fördjupa kunskapen och inte om en vecka då en bildaktivitet skall genomföras. Med andra ord organiseras verksamheten efter den epistemologiska syn förskollärarna har. Det synsättet innebär att förskollärarna är lyhörda för hur barnen uppfattar de iscensatta aktiviteterna. I ett brev skrevs:

Då vi dokumenterar barnens handlingar och stannar upp i nuet har vi möjlighet att se hur vi kan gå vidare i detta med att skapa något ifrån deras intressen och hitta nya utmaningar som passar barnen.

Förskollärarnas reflektioner leder till en utveckling av verksamheten. Det förhållningssättet kan ställas mot Dolks (2013) studier där förskollärarna istället för att utvärdera det iscensatta uppfattar barnens reaktioner som om problemet ligger hos barnen då de uppfattas som bångstyriga.

I den här diskursen är förskollärarna medvetna om miljöns betydelse och begreppet ”den tredje pedagogen” som kommer från Reggio Emilia filosofin med dess grundare Loris Malaguzzi (1921–1994). Begreppet skrivs inte ut i föräldrabreven däremot beskriver förskollärarna sitt sätt att tänka. En förskola skriver:

Vi har skapat mötesplatser där teknik och naturvetenskap skall vara en naturlig del i vår verksamhet. Vi har bland annat introducerat en sandlåda inomhus. Barnen har tillgång till trattar, silar, skedar och rör. Barnen håller, gräver och laborerar med sanden.

Lenz Taguchi (2012) talar om materialet som de aktiva agenterna, som har stor betydelse för barnens utforskande i och med det handlingsutrymme som materialet och miljön erbjuder. Den postmoderna teorin poängterar att det inte går att säga vad ett barn är, utan individen konstrueras i det sociala sammanhanget och av den omgivande miljön (Nordin Hultman 2004)

6.1.4 Läroplansmålen och tidigare diskurser

Läroplansmålen för förskolan fanns med i några brev, antingen kopplat och applicerat på en aktivitet eller lösryckt, där läsaren själv fick göra kopplingen. Det var slående många förskolor som arbetade med liknande teman. Inom matematik och skapande fokuserades geometriska former. Liksom tidigare beskrivning av den romantiska synen på leken som kan vara en kvarleva från tidigare synsätt, är en fundering om det kan vara arvet från Fröbel som lever kvar beträffande de geometriska formerna. Han initierade lekgåvorna bestående av tråklossar i olika geometriska former. Den tidens diskurs som då stod för vetandet om hur barn på bästa sätt lär och utvecklas kan finnas kvar i verksamheten och råda vid sidan av en annan diskurs. Kompisteman där sociala och emotionella förmågor stod i centrum visade sig ofta. Skolinspektionen (2011:10) kom i sin rapport fram till samma resultat och att identitetsskapande mål ofta beskrevs. I studiens material gick att läsa om jag-stärkande aktiviteter som självporträtt, hand-, - och fotavtryck. Funderingen här är om det är diskursiva tankar från Barnstugeutredningen (1972:26) och dialogpedagogiken från 1970-talet som lever kvar, där jaguppfattningen var ett centralt tema. Traditionella temaområden som också var vanliga i det empiriska materialet var: årstider, rymden och bondgården, det kan kopplas till den diskurs som var rådande under socialstyrelsens utgivande av de Pedagogiska programmen för förskolan. Centrala begrepp för de Pedagogiska programmen var natur, kultur och samhälle (Vallberg Roth 2002 s.134).

Av studiens 22 förskolor arbetade många med liknande projekt. Naturvetenskap var allra vanligast med teknik och fysikaliska fenomen samt ekologi och biologi. Projekt kring vatten och dess olika former förekom ofta men även människokroppen och livsmiljön samt hållbar utveckling. Det kan anses vara orsakat av den reviderade läroplanen, där naturvetenskap var ett av de mål som särskilt lyftes fram. För att än engång lyfta in Foucaults syn på makt, kan i sambandet politiska intressen beröras där Pisa resultat visar att svenska skolelevers resultat inte står sig så bra i relation till andra länder. För att ändra på den nedåtgående spiralen behövs insatser göras redan på förskolenivå. Tallberg Broman (2009, s.234) belyser bakomliggande politiska intressen då hon skriver: ”Demokrati, inflytande och delaktighet blir strategier för förbättrat lärande och måluppfyllelse”. Föräldrarnas delaktighet i barnens utbildning bidrar till bättre skolresultat, vilket ligger i samhällets intresse.

6.1.5 Brukarintressen

Utifrån ett maktperspektiv har även föräldrarna makt. Bouakaz (2007) visar dock på den komplexitet föräldrasamverkan innebär. Skolan liksom familjestrukturer befinner sig i

ständig förändring. Olika livserfarenheter, uppfostringsmetoder och uppfattningar om demokrati möts och är inte alltid samstämmiga. Det betyder att det finns en pluralism bland uppfattningar hos föräldrarna för förskolan att förhålla sig till. Föräldrarnas uppfattning om förskolan har betydelse för hur väl förskolan säkrar sitt elevunderlag. Att föräldrarna är nöjda med verksamheten säger egentligen enbart att förskolan uppfyller föräldrarnas förväntningar. Åsén och Vallberg Roth (2012 s. 29) citerar Rombach (1997):

När medborgaren blir kund, gäller helt andra normer för de verksamheter som berörs. Medan en medborgare förväntas ta ansvar och se till samhällets bästa, är kundens intresse att se till sitt eget bästa (Ibid., s.29).

I det postmoderna samhället där individens behov är i fokus kan det innebära att föräldrarna är nöjda så länge den enskildes behov tillfredsställs. Vallberg Roth (2002 s. 127) citerar Englund (1993) som kallar fenomenet om marknadsorienterad individualism för ”från public good till private good”. Vad som är bra för hela barngruppen, förskolan som helhet eller sätt ur ett samhällsperspektiv kan förefalla tämligen ointressant för brukaren. Vallberg Roth (2002) redogör för de yngre barnens läroplanshistoria från 1800- talets mitt till idag. Hon avslutar (s.180) med att kalla dagens läroplan för en ”Jag- i världen läroplan”. I och med det ställer hon sig frågande inför vilka konsekvenser det senmoderna perspektivet med individen i centrum får för den hållbara utvecklingen.

6.2 Slutsats

Diskussionen kan sammanfattas med att förskollärarna utövar makt då de väljer vad som skall skrivas liksom vad som inte skall tas upp i breven. De diskursiva sätten som framkom ur det empiriska materialet gällande förskolans verksamhet diskuterades i förhållande till barnens handlingsutrymmen. Det innebar att den barnsyn som framkom var styrd av hur verksamheten var strukturerad. Den största skillnaden mellan diskurserna var att i lyhördhetsdiskursen byggdes verksamheten upp efter barnens intressen och främst deras meningsskapande. Barnet blev då betraktat som ett subjekt som konstruerade sin egen kunskap. I organisationsdiskursen styrdes verksamheten av veckoschemats inbokade aktiviteter, där planeringen byggde på att alla barn ville och skulle delta. Den barnsyn som då visade sig var ett barn som var aktivt och följsamt. Diskussionsavsnittet avslutades med att belysa de bakomliggande intressen som finns med föräldrasamverkan som politiska där bättre skolresultat är ett sådant. En annan aspekt är brukarnas intresse, det vill säga föräldrarnas. I uppsatsens inledning togs anpassningen gällande föräldrarnas nöjdhet upp som en faktor vilket förskolan har att förhålla sig till. Frågan kvarstår hur pass mycket

förskollärarna styrs av att vara föräldrarna till lags genom att skriva det man tror att föräldrarna vill höra, för att på så sätt säkra sitt elevunderlag. Av den anledningen kan man fundera på hur pass sann den bild av verksamheten är som målas upp i föräldrabreven. Vems bild är det, är det förskollärarens eller barnets och vems intresse styr innehållet är det brukarens (föräldern), förskollärarnas, huvudmannens, samhällets och politikernas eller är det barnets meningsskapande lärprocess? Frågan är om inte barnet bakom allt tal om subjektskapande i själva verket blir betraktat som ett objekt och behandlas som en spelbricka, där olika aktörers intressen styr konstruerandet av barnet.

6.3 Fortsatt forskning

En fråga som väckts under forskningsprocessen och som hade varit intressant att studera, handlar om föräldrarnas uppfattning om förskolans verksamhet. Det hade varit intressant att undersöka vilken av studiens diskurser föräldrarna föredrar. Är det en väl organiserad verksamhet med förutbestämda aktiviteter som skapar trygghet, där görandet är ett kvitto på kvalitet för verksamhet? Eller är det lyhördheten för barnets meningsskapande och processerna utifrån ett icke-linjärt synsätt på lärande som är önskvärt? Det synsättet innebär att barnens kunskapande inte sker i förutbestämda steg som är lika för alla utan individens olika erfarenheter korsars och bygger på så sätt upp kunskaper.

6.4 Metoddiskussion

Studiens syfte var att enbart analysera texten i de föräldrabrev som ingick i det empiriska materialet och synliggöra de diskurser som framträdde. Det innebär att mottagarens, i det här fallet förälderns uppfattning om textens innehåll inte har undersökts, vilket kunde ha gjorts i form av enkäter. Förskollärarna som skribenter av föräldrabreven har ej heller intervjuats i syfte att belysa deras uppfattningar. Studiens intresse låg i vad som skrivs och inte uppfattningar om vad som bör skrivas. De förskolor som bloggade eller skrev breven i digitalform, använde sig vanligtvis av bilder/foton för att komplettera texten. ”Vid analys av många texter spelar inte språket ensam huvudrollen utan bilder och illustrationer är centralt för tolkningen” (Bergström & Boréus (red.) 2012 s. 307). Text och bild hade kunnat analyseras i sin helhet genom användning av visuell textanalys (Ibid.). Orsaken till att visuell analys valts bort, var dels av etiska skäl och dels av den anledningen att datamaterialet skulle bli alltför omfattande. Materialet bestod av föräldrabrev och bloggar från 22 olika förskolor. Att få godkännande från samtliga vårdnadshavare faller på sin egen orimlighet i förhållande till studiens omfattning. Nackdelen med att studien enbart studerat

texten och bortsett från bilden kan innebära att texten blivit något haltande. Författarens mening med bilden som kompletterande till texten blev därför inte analyserad utifrån skribentens avsiktliga helhetstanke. Eftersom en text som i studiens fall föräldrabrev ej går att rycka ur sitt sammanhang eller kan anses vara neutral hade hänsyn behövts tas till hela kontexten. Det har inte heller varit möjligt, utan hade krävt en etnografisk forskningsansats (Denscombe 2009). Diskurserna i studien är frammejslade ur den skrivna texten i föräldrabreven. Utdragen och citaten från föräldrabreven som redovisas i resultatdelen, kan upplevas som lösryckta. Då brevens form bygger på kortfattad information med endast några meningar finns inget bredare sammanhang att relatera till, utan meningarna får stå för sig själva. Innehållet konstruerades utifrån förskollärarens diskursiva perspektiv. ”Texter kan ses som konkreta manifestationer av diskurser” (Bergström & Boréus(red.) 2012 s.23). Det är via språket som vi tänker och tankarna synliggörs i skriften. Det gäller även för mig i min roll som forskare. Materialet har tolkats utifrån mina diskursiva glasögon och teoretiska inramning. Kontentan är att det är av vikt att betona att studiens analys och resultat är ett sätt av många att tolka materialet. Av samma anledning valdes att undersöka materialet med hjälp av diskursanalys och inte innehållsanalys (Ibid. s. 24). Genom användandet av en diskursanalys kunde bakomliggande och underförstådda synsätt gällande förskolans verksamhet och synen på barn synliggöras, vilket inte hade varit rimligt enligt en innehållsanalys, där det i första hand är det manifesta innehållet som studeras det vill säga enbart det skrivna ordet (Ibid. s. 81). Diskursanalysen gjorde på så sätt att tolkningarna av texten fick en mer komplex betydelse. I motsats till innehållsanalysen inkluderar även diskursanalysen den sociala praktiken (Ibid., s.358), vilket innebär att hänsyn kan tas till hela kontexten. Förskolornas målsättning och syftet med föräldrabreven och därmed utformandet av brevens form och innehåll framkom ej heller i studien, vilket kan ha påverkat resultatet.

Referenser

- Alnervik, K. (2013). *"Men så kan man ju också tänka!" Pedagogisk dokumentation som förändringsverktyg i förskolan*. Doktorsavhandling, Högskolan för lärande och kommunikation: Jönköping
- Bergström, G. & Boréus, K. (red.) (2012). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text – och diskursanalys*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Bouakaz, L. (2007). *Parental involvement in school: what hinders and what promotes parental involvement in an urban school*. Doktorsavhandling. Lund: Lunds universitet, 2007
- Börjesson, M. (2003). *Diskurser och konstruktioner: En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur
- Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (2001). *Från kvalitet till meningsskapande: Postmoderna perspektiv – exemplet förskolan*. Stockholm: Stockholms universitets förlag
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2.uppl. Lund: Studentlitteratur
- Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn: Makt, normer och delaktighet i förskolan*. Stockholm: Ordfront
- Eidevald, C. (2013). *Hallå, hur gör man? Systematiska analyser för utvärdering och utveckling i förskolan*. Stockholm: Liber
- Emilsson, A. & Pramling, Samuelsson, I. (2012). Jakten på det kompetenta barnet, *Nordisk Barnehageforskning*, 5,(21), ss.1–16
- Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber
- Foucault, M. (2008). Götselius, T. & Olsson, U. (red.). *Diskursernas kamp: Texter i urval av Götselius, Thomas. & Olsson, Ulf*. Eslöv: Brutus Östlings bokförlag, Symposion
- Insulander, E. & Svärden Åberg, E. (2014), Vilken kunskap erkänns i det systematiska kvalitetsarbetet? Om oförenliga tankestilar i dagens förskola. *Tidsskrift för Nordisk Barnehage Vol.7 nr.12 ss. 1-18*
- Johannesen, N. & Sandvik, N. (2009). *Små barns delaktighet och inflytande: Några perspektiv*: Stockholm: Liber
- Lenz Taguchi, H. (1997). *Varför pedagogisk dokumentation?* Stockholm: HLS Förlag
- Lenz Taguchi, H. (2012). *Pedagogisk dokumentation som aktiv agent: Introduktion till intra-aktiv pedagogik*. Malmö: Gleerups

- Löfdahl, A., Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.) (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber
- Markström, A-M. (2007). *Att förstå förskolan – vardagslivets institutionella ansikten*. Lund: Studentlitteratur
- Nationalencyklopedin. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/diskurs>
[Hämtad 2015-03-14]
- Nilsson, R. (2008). *Foucault: en introduktion*. Malmö: Égalité
- Nordin Hultman, E. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Stockholm: Liber
- Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3.uppl. Studentlitteratur: Lund
- Pramling Samuelsson, I. & Mårdsjö, A. (1997). *Grundläggande färdigheter: och färdighetens grundläggande*. Lund: Studentlitteratur
- Repstad, P. (2007). *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Skolinspektionen. (2011:10). *Förskolans pedagogiska uppdrag. Kvalitetsgranskningsrapport*. Stockholm: Skolinspektionen
<http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/forskolaped/kvalgr-forsk-slutrapport.pdf> [hämtad 2015-02-02]
- Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan, Lpfö 98 reviderad 2010*. Stockholm: Fritzes
- Skolverket. (2013). *Allmänna råd med kommentarer för förskolan*. Stockholm: Fritzes
- Socialstyrelsen. (1987:3). *Pedagogiska program för förskolan. Allmänna råd*. Stockholm: Socialstyrelsen
- SOU. (1972:26). *Förskolan Del 1. Betänkande angivet av 1968 års barnstugeutredning*. Stockholm: Liber
- Tallberg, Broman, I. (2009). No parent left behind: föräldradeltagande för inkludering och effektivitet. *Educare*, 2, ss. 219-237
- Tullgren, C. (2004). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. Doktorsavhandling. Lärarutbildningen, Malmö högskola

Vallberg Roth, A-C. (2002). *De yngre barnens läroplanshistoria- från 1800-talets mitt till idag*. Lund: Studentlitteratur

Vallberg Roth, A-C & Månsson, A. (2008). Individuella utvecklingsplaner som uttryck för reglerad barndom: likriktning med variation. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 13(2), ss.81 - 102

Vetenskapsrådet, (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [hämtad 2015-05-01]

Vygotskij, Lev S, (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos

Åberg, A. & Lenz Taguchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber

Åsén, G. & Vallberg Roth, A-C. (2012). *Utvärdering i förskolan: en forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Bilagor:

Bilaga 1

Hej!

Jag heter Elisabet Winsnes och studerar på Högskolan Kristianstad. Jag läser en distans och valideringsutbildning till förskollärare och skall nu skriva mitt examensarbete.

Syftet med min studie är att analysera innehållet i föräldrabrev. Jag har inte för avsikt att studera *vem* som säger vad, utan helt enkelt vilken verksamhet som synliggörs i veckobrev/månadsbrev eller bloggar riktat till föräldrarna.

*Föräldrarna skall ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan. Att förskolan är tydlig i fråga om mål och innehåll är därför en förutsättning för barnens och föräldrarnas möjligheter till inflytande.
(Skolverket 2010)*

Min fråga är därför om jag kan få ta del av texten från något veckobrev/månadsbrev eller blogg från er verksamhet. Jag är enbart intresserad av texten, alltså inte foton. Jag tänker mig ett föräldrabrev inom tidsintervallen 2014-09-15 och fram till dagens datum.

Jag kan själv ta kontakt med avdelningarna om jag får ditt samtycke och kontaktuppgifter till berörd avdelning eller om du har möjlighet att vidarebefordra det här brevet.

I enlighet med vetenskapsrådets forskningsetiska principer kommer jag naturligtvis garantera att anonymitetskravet uppfylls och att dokumentet enbart kommer att användas till mitt examensarbete.

Med vänlig hälsning Elisabet Winsnes

Elisabet.winsnes@telia.com

Tel. 0767 626742 Elisabet Winsnes Videgårdsvägen 84 , 445 57 Surte